

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

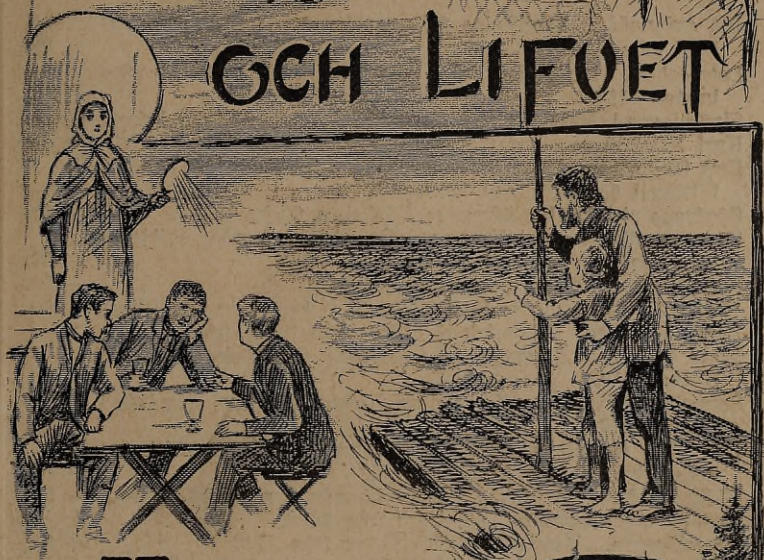
LUNDS
UNIVERSITET

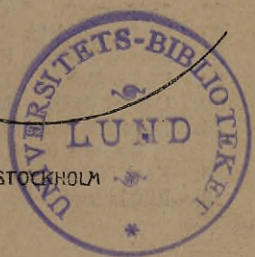
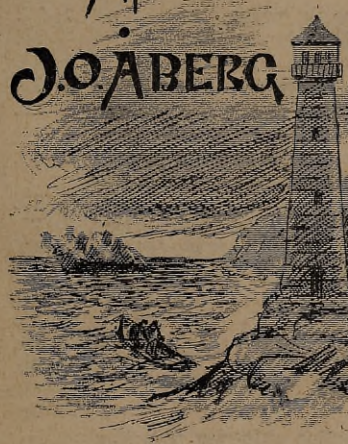
UPPSALA
UNIVERSITET

(Fr.) Velt. Sv

UR HISTORIEN OCH LIFVET

AF
J. O. ÅBERG

F & G. BEJERS BOKFÖRLAGS AKTIEBOLAG STOCKHOLM

Pris: 75 öre

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

1. Ett qvinnodåd. Berättelse från striderna vid Kalmar under Karl IX:s tid.	— 60.
2. Lots-Jakob. Berättelse från ryssarnes härjningar på våra kuster 1719.	1: —
3. Skräddarne i Greiffenhagen. Julberättelse från 30-åriga kriget.	— 35.
4. Karl XII:s värja. Berättelse.	— 80.
5. Erik Ollikainen. Historisk-romantiska skildringar från Sandels fälttåg i östra Finland 1808.	1: —
6. Spofvens pistol. Ett äfventyr från sista finska kriget.	— 50.
7. Sammansvärjningen i Krakau. Historisk-romantisk skildring från Karl X Gustafs polska krig.	— 50.
8. Karl XII som fångvaktare. Berättelse.	— 50.
9. "Lasse i Gatan". Från Karl XII:s tid. Berättelse för folket.	— 60.
10. Banér i säcken. Historisk skildring från trettioåriga kriget.	1: —
11. Måns Lurifax. Äfventyr från Magnus Stenbocks fälttåg i Skåne 1710.	— 75.
12. Snapphanarne. Romantiserade skildringar från Karl XI:s krig i Skåne 1677.	2: —
13. Den siste Karolinen, eller tre svenska krigsfångars äfventyr under flykten från Archangel 1712.	— 60.
14. Mjölnarflickan vid Lützen. Ett tvåhundraftioårigt minne.	— 50.
15. Under snapphaneeken. Äfventyr från 1678.	1: —
16. Öfverlöparen. Romantiserad skildring från 1719.	— 50.
17. I halvågen. Romantiserade skildringar från Baltzarfejden i Jemtland 1612.	— 75.
18. Svenskarne på Hammershuus. Historisk roman.	1: 75.
19. Länsmannen. Berättelse från Karl IX:s danska fejd 1611.	— 60.
20. Kapten Severin. Historisk berättelse från Karl XI:s tid.	1: 25.
21. Nattvardsgästerne. Ett gammalt historiskt minne.	— 75.
22. Gösta Kroknäsa. Berättelse från Gustaf II Adolfs ungdom.	— 75.
23. Gustaf II Adolfs sista Julafton. Berättelse.	1: —
24. Tyrannens lön. Berättelse från Jösse Erikssons dagar.	— 50.
25. Rebellens dotter. Romantiserad skildring från Karl X Gustafs polska krig.	— 75.
26. Soldattorpet vid Rajalaks. Berättelse från sista finska kriget.	— 75.
27. På Köpingshus. Berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	— 60.
28. Storm, Strid och Frid. Tre småländingars äfventyr under trettioåriga kriget.	— 60.
29. "Rifjernet". En snapphanehistoria.	— 35.
30. Hjeltarne från Savolaks. Berättelse.	2: 25.
31. Stensö-Lasse. Berättelse.	— 60.
32. Fiskarflickan. Berättelse.	— 60.
33. Daniel Juth. Berättelse.	— 40.
34. Eleonora Lubomirski. Historisk-romantisk skildring från Karl X:s och Karl XI:s tid.	2: 25.
35. Karl XII:s skyddsling.	— 40.
36. Räfskinnet. Berättelse från trettioåriga kriget.	— 75.

UR HISTORIEN
OCH LIFVET

BERÄTTELSE OCH SKISSER

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM,
F. & G. BEIJERS BOKFÖRLAGS AKTIEBOLAG.

MALMÖ, 1895.
M. POLHEIMERS BOKTRYCKERI.

Djerfhhet ger lycka.

Majsolen sken så vänligt öfver den gamla, historiskt ryktbare staden Åbo med dess omnejd. Dess varma strålar lekte, så att säga »kurra-gömma» i de väldiga Runsalaekarnes löf och grenar och glitterbeströdde de ystert dansande vågorna i Erstan, detta mångbesjunnna sjöinlopp till den gamla, finska, biskopsstaden.

Vid foten af Zarubacken låg år 1808 en liten, bristfällig stuga, bebodd af den gamle fiskaren Jussi Laikinen och hans nästan jemnåriga hustru. Efter ett sträfsamt lif hade det lyckats de gamle, att samla så mycket, att de kunde köpa den lilla stugan såsom den sista tillflykten i detta lifvet. Denna stuga var belägen helt nära det skansverk, som hertig Karl, sedermera konung Karl IX der lät uppföra då han år 1597 belägrade Åbo slott, hvilket i det längsta försvarades af Ebba Stenbock, enka efter den kraftfulle Claes Fleming, ståthållare i Finland och konung Sigismunds trognaste anhängare.

Solen började att luta mot sin nedgång och några minuter innan dess gyllene klot skulle försvinna, dansade Jussi Laikinens båt intill stranden. Sedan den gamle fiskaren förtöjt densamma, skyndade han med snabba steg upp mot den lilla kojans, hvars dörr hastigt öppnades af hans trogna följeslagarinna genom lifvet.

»Far, far», utropade gumman under det hennes

kropp nästan skälfd, »kan du tänka dig hvilken olycks-
händelse som inträffat!»

»Perkele! Hvad är det nu frågan om?» utbrast gub-
ben Jussi och betraktade sin äkta hälft med förvånade
ögon.

Gråten gjorde att gumman endast i brutna ord kun-
de få fram denna mening:

»Sve-a-a-borg har fal-lit-lit.»

Jussi Laikinen tog ett par steg tillbaka och mer än
en färgskiftning jagade öfver hans väderbitna kinder.
Sedan han en stund bokstafligen »kippat efter andan»,
nästan röt han fram dessa fem ord:

»Det är en gemen lögn!»

I samma ögonblick syntes bakom gumman en
manlig gestalt, och från hans läppar utgick detta
svar:

»Jag skulle önska, att du hade rätt. Sveaborg har
verkligen fallit för tre dagar sedan, och detta ge-
nom det mest skamlösa förräderi, som någonsin före-
kommit.»

Under det en tung suck arbetade sig fram ur gam-
le Jussis bröst, steg han in i sin lilla stuga, kastade syd-
vesten och kavajen på den väggfasta bänken och ytrade
medan han aftorkade svettperlorna på den af år och mö-
dor fårade pannan:

»En större olycka än den har aldrig kunnat in-
träffa.»

Den främmande hade ej annat svar på denna me-
ning, än en djup suck. Derpå ytrade han:

»Många hafva försökt, att till Sverige öfverföra
detta sorgens budskad, men alla hafva blifvit uppfån-
gade af ryssarne. Ni se nog den der säcken, som jag
burit på mig lång väg. I den finnes den kostym, i hvil-
ken jag hoppas komma öfver till Stockholm. Men, vill
du, gubbe, söka hjelpa mig sjöledes, så kommer du ej
att blifva obelönad?»

Det glänste till i gamle Jussis ögon och då han
aftorkade de derifrån sakta framsipprande tårarne, hvi-
skade han till sin hustru:

»Om du vill som jag, mor, så skynda vi oss häri-

från. Jag vill ej längre bo här. Hvem som helst får taga kojan. Min båt rymmer vårt enkla bohag; vi följas åt till Sverige, jag känner vattenleden och — —»

Ett buller utanför stugan gjorde att han tvärtystnade.

»Det är mina förföljare», hviskade han och sprang bort till säcken. Och innan fem minuter hade gått till ända, stod gästen iförd Savoyardkostym, samt bar under ena armen en låda, innehållande tvål, luktvatten, med flera produkter af fransk tillverkning i toilettväg.

Nästan i samma ögonblick som den främmandes yttre förvandling var gjord, dånade ett par väldiga slag på dörren. Jussi skyndade att öppna och in trädde en rysk officer, åtföljd af några soldater.

»Har du sett till någon person med mörkt helskäg?» sporde officeren häftigt.

»Ja», blef svaret och dermed pekade Jussi på den förklädde savoyarden.

Officeren betraktade noga den egendomliga dräkten och tilltalade derpå den okände på bruten franska.

»Svaret kom på den renaste dialekt af samma språk, och följden deraf blef, att ryssen hastigt lemnade stugan.

Ungefär en half timme derefter stack åter Jussi Laikinen med sin fullastade båt, och utom sin hustru den djerfve främlingen, ut från Qvarnbacken. Kosan sattes genast den vanliga segelleden öfver Erstans vågor.

* * *

Det blef en hård färd och detta just under det vårstormarne rasade som värst. Just som den lilla farkosten passerade Träskholmarne vid östra inloppet till Ominaisfjärden, stack en fullt bevärad båt ut från den i närheten liggande holmen Jasluote. Gubben Jussi varnade genast faran och skotade hårdare an seglen för att söka komma undan, men upphanns inom kort och

måste dreja bi, då en haubitzkula for hvinande straxt framför bogen.

»Se så, nu är det på tok igen», mumlade gubben Jussi halfhögt och han tänkte genast: Om jag inte misstager mig, så reder han sig nog.»

Inom kort låg hans båt sida vid sida med den ryska. Ett skarpt förhör börjades och följden deraf blef att Jussi slutligen erhöll tillåtelse att fortsätta sin resa.

Så gick det vidare under gynnande vind fram mot Åland, förbi Sättninga, genom östra delen af den vidsträckta åländska skärgården och derpå rakt mot Stockholm. Den lilla båten, det bräckliga flarnet, kastades som en boll af vågorna, men Jussi Laikinens vana och kraftiga hand styrde den ändock säkert fram mot målet. Det var nemligen ej första gången som Jussi företog denna resa; han kände, lika säkert som någon lots den stockholmska skärgården och inloppet till Sveriges hufvudstad.

Det började att lida mot solnedgången när gubben Jussis båt styrde in till Stockholms skeppsbro, och snart låg han der i all säkerhet förtöjd. Med främlingen, som under resan icke yppat sitt verkliga namn, hade den förändringen skett, att han, så snart båten kom in i Stockholms skärgård, aflagt savoyardräkten och åter påtagit den, som han bar då han anlände till Qvarnbacken vid Åbo. Det väckte därför alls ingen uppmärksamhet när Jussi, hans hustru och främlingen stego i land.

Dagen derefter var klar med hög och ren luft. Fram emot tolf tiden styrde den mystiska främlingen sina steg upp mot slottet och begärde af vakthafvande officeren, att få tala med någon af de tjenstgörande kammarherrarne. Sedan officeren några ögonblick nästan hånleende betraktat den enkelt klädde främlingen, sade han:

»Om det är något viktigt, så kan jag framföra det.»

Främlingen skakade på hufvudet och vidhöll ener-

giskt sin begäran. Ändtligen fick han sin vilja fram. En stram kammarherre nästan röt åt honom:

»Hans majestäd tycker ej om att besväras med småsaker.»

»Ja», svarade främlingen och såg kammarherren skarpt i ögonen, »är en viktig underrättelse från Finland en småsak för honom, då får han allt vänta att få detta bud, jag tror inte att någon mer än jag lyckats komma igenom de ryska linierna.»

Med dessa ord vände sig främlingen om för att gå. Detta gjorde att kammarherren började, såsom man säger, »draga öronen åt sig», grep främlingen med en viss häftighet i ena armen och utbrast:

»Följ mig!»

Stel som vanligt och högtidlig ända till löjlighet, gick Gustaf IV Adolf fram och tillbaka i sitt arbetsrum. Då kammarherren införde främlingen, stod konungen i en nära nog teatralisk ställning och med ett utseende, som nästan i allt påminde om Don Quixotte, midt på golvet. Den ställning han intagit, var ungefär densamma, som Runeberg så mästerligt skildrar i sitt poem, *Konungen*. (Fänrik Ståls sägner). De glåmiga ögonen voro nästan stelt fästade på främlingen, öfver de kungliga läpparne kom ej ett ord och när främlingen djupt och vördnadsfullt bugade sig, besvarades hans helsning endast med en knappt märklig böjning på hufvudet. Kammarherren hade dragit sig tillbaka till en vrå af rummet.

»Jag har nyheter från Finland», började främlingen, »och det är att — —»

En mörk sky drog öfver konungens ansigte och med vredgad stämma inföll Gustaf IV Adolf:

»Man tilltalar ej en konung förr än man erhållit tillåtelse dertill!»

Monarkens förgrymmade min bragte nästan främlingen ur fattningen, men han, som aldrig vant sig vid att krusa, yttrade inom några ögonblick helt kort:

»Ja, då här jag förgäfves lurat ryssarne för att

till eders majestät öfverföra det smärtsamma sorgebudskapet.»

Kammarherren tog ofrivilligt ett par steg tillbaka och konungens utseende undergick en betydlig förrändring. Men utan att likväl åsidosätta den stela värdighet, som han ansåg vara oförenlig med sitt majestät, yttrade han med en stämma, som nu hade en betydligt mildare klang:

»Ett sorgebudskap! Berätta allt.»

»Det ryckte i musklerna kring främlingens mun då han med bruten röst yttrade:

»Sve — — aborg — — har — — fallit.»

Öfver kammarherrens anlete drog en djup blekhet under det att konungens ansigte var lika orörligt som förut.

»När skedde detta?» sporde han kort.

Den sjette maj uppgaf Cronstedt utan strid fästningen.»

Gustaf IV Adolf gick några steg fram och tillbaka utan att yttra ett enda ord. Derpå stannade han framför budbäraren, lösgjorde sin egen guldklocka och öfverräckte den åt främlingen med dessa ord:

»Den djerfhet, som du ådagalagt genom att bringa detta budskap hit, förtjenar belöning. Tag detta ur, framdeles vill jag af nåd förära dig någon af mina kungsgårdar. Audiensen är slut.»

* * *

Så lyder en berättelse om den vågsamma färd, som en garfvare vid namn Hedenkvist, bördig från Uleåborg, företog till Stockholm. Hans afkomlingar lefva ännu och det märkvärdiga uret, »ett fint och vackert arbete, som utom sitt historiska värde har ett icke obetydligt eget», finnes ännu hos garfvarens afkomlingar. Kungsgården gick visserligen den djerfve budbäraren miste om i följd af Gustaf IV Adolfs afsättning, men han redde sig ändå så bra, att han »genom eget arbete blef en förmögen man.»

Jussi Laikinen och hans hustru stannade kvar i Sverige och hade äfven de, sitt ganska rikliga bröd till sina döddagar.

Den vågade färden omtalades länge såsom enastående och var så äfven under den tiden.

Guldskeppet.

Sagan förtäljer att man hvarje S:t Hans-natt kan i en af vikarne utanför Falsterbo se ett skepp djupt nere på hafvets botten. Skeppet står rätt på sin köl och många hafva försökt att draga upp det. Alla dessa försök hafva dock varit fruktlösa. När dykaren kommit ned har skeppet plötsligt försvunnit och han har icke kunnat se annat än hafsbottens gula sand, men så snart han kommit upp till vattenytan igen har skeppet åter blifvit synligt. Sagan benämner det guldskeppet och dess historia lyder sålunda:

Detta fartyg, som gömmer ett helt konungarikes skatter, tillhörde en af de grymmaste vikingar, som under början af kristendomens införande i Norden härjade, röfvade och brände i de nordiska farvattnen. Vikingen hette Botvid. Ständigt låg han ute på härnads-tåg och hans namn blef inom kort fruktadt och på samma gång hatadt. Ej blott Östersjöns, utan äfven Kattegats och Nordsjöns böljor bevittnade hans kämpalekar med andra vikingar och hans rykte spred sig vida omkring.

En vår återvände Botvid hem och hans fartyg var lastadt med nästan omätliga skatter. Ja, dessa voro så stora, att, såsom sagan förtäljer, till och med skeppets öskar voro förfärdigade af gediget guld. Sjelf stod Botvid i skeppets framstam bakom det förgyllda drakhufvudet och då han varseblef den första randen af skån-

ska kusten, bröt ett glädjeskri öfver hans läppar och han framstötte dessa ord:

»Innan jul skall Yrsa vara min!»

Botvid hann knappt fullborda sin mening förrän en af hans kämpar, den gamle Arngrim, kom framstörtande.

»En snäcka förut!» skrek han och pekade inåt kusten.

Botvid följde rörelsen af Arngrims hand och hade snart upptäckt snäckan.

»Den flyr undan!» skrek han med en stämman, som hördes öfver hela fartyget. Sträck på årorna!»

Botvids snäcka klöf böljorna med häftig fart, och vann minut efter minut på den flyende båten, inom hvars relingar blott en enda man befann sig. Äfven denna snäcka var lastad med dyrbara skatter.

Minut efter minut blefvo den grymme vikingens blickar allt klarare och då han kom inom hörhåll, skrek han:

»Dreja bi. Det tjenar till ingenting att du söker fly undan!»

Den ensamme mannen lydde. Då snäckorna stötte tillhoppa, sprang Botvid öfver till sitt byte.

»Lemna godvilligt allt, hvad du eger!» skrek han och svängde stridsyxan hotande öfver sitt hufvud.

Den främmande mannen svarade undergifvet, men bestämdt:

»Ej båtar det dig att du får mina skatter ombord. Du skall nemligen veta, Botvid, att allt detta tillhör den heliga kyrkan och illa mände det gå dig, om du beröfvar vår herre och frälsare de smycken, som äro ämnade att pryda hans altar.»

Den grymme vikingen betraktade några ögonblick den orädde mannen och när denne ej sänkte sina blickar för hans, vredgades han ännu mera. Stridsyxan hven genom luften och klöf i en handvändning den orädde mannens hufvud. Kroppen slungades öfver bord och försvann i de skummande böljorna.

I stället för att taga den eröfrade snäckan på släp, förde Botvid alla dess egodelar öfver till sitt fartyg. Det

gick en lång tid om, innan allt det kostbara godset blef öfverfördt.

Botvid skulle just lemna den tomma snäckan, då han upptäckte en liten guldbägare, i en af vrårna. Bägaren lyste så klart och med så förunderligt sken, att den snikne hedningen nära nog bländades deraf. Varsamt närmade han sig densamma och tog upp den. Hur tung var den icke i förhållande till sin storlek! Detta kunde ej Botvid förklara och brydde sig ej heller derom, utan begaf sig genast ombord på sitt eget fartyg. Detta hade dock nått och jemt hunnit komma i gång, då bägaren med ens gled ur Botvids hand och förvandlades till en glödmande eldkula. Den genombrände hastigt däcksplankorna, borrhade sig igenom lasten och frätte slutligen hål i fartygets botten, så att vattnet började att häftigt strömma in.

Botvid och hans folk gjorde allt, hvad i dess förmåga stod, för att täppa läckan, men alla bemödanden voro fåfänga. Förgäfves anropade hedningarne alla sina gudar; — ingen bönhörelse vanns. Nedifrån botten brände den glödmande bägaren åter uppåt på ett annat ställe och länge dröjde det ej, förrän den rikt lastade hedningssnäckan sjönk med man och allt ned i det kylande djupet.

Den man, som vikingen Botvid så grymt dräpt, var den helige Benedictus, ett af traktens förnämsta helgon. Det var således himmelens rättvisa straff, som drabbade den grymme hedningen för det våld, han föröfvat mot de heliga skatterna. Men, fortsätter sagan, ännu den dag, som i dag är, kan man vid klart och lugnt väder se många harnesklädda män, som irra omkring på den sjunkna snäckan och med ömsom tröstlösa, ömsom bedjande blickar stirra upp till solen. Men, så, som de i århundraden hafva stirrat upp till ljusets källa, så skola de äfven, så länge jorden står och Östersjöns böljor hvälfva sig öfver det sjunkna vikingafartyget, lika hopplöst stirra uppåt, ända till dess den stora domens dag inbryter och deras eviga ve, eller väl, blir afgjordt af honom, som rätt dömer.

Rättvisan vakar.

Patron L. var i sin hemtrakt en, i eget tycke, mycket betydande person. Sina underhafvande såg han alltid öfver axeln och ordet »pack», gick hvarje dag öfver hans läppar. Lika pösande som han, var hans hustru, dotter till en uppblåst och högfärdig bagare, hvilken i följd af öfverdådigt lefnadssätt, rymde till Amerika. Men detta låtsade naturligtvis ej fru L. om och, tack vare klingande kontanter, så fingo ortens tidningar så kalladt munlås.

En enda liten stråle, som spridde värme och ljus i hemmet, var Elsa, den pösande patronens enda barn. Mer än en gång hade hon gått emellan när det gälde att skydda de af föräldrarne betryckte tjenarne och därför kallades hon äfven af desse för den lilla solstrålen.

En höstdag år 1812 passerade Elsa förbi gnbben Jerkers lilla stuga, belägen endast några alnar utanför gränsen till patronens egendom. Ett häftigt åsk- och regnväder tvang henne att taga sin tillflykt till Jerkers bostad. Elsa hade icke tillbringat många minuter der, förrän en gammal, haltande knekt trädde in i stugan, helsade »Guds fred», och satte sig otvunget ned. Sedan han en stund, utan att säga ett ord, värmt sina förfrusna lemmar vid den sprakande stockelden, sporde han plötsligt:

»Jag har hört sägas, att Bond-Pelle ska' bo här i trakten. Är det sannt?»

Vid denna fråga spratt Elsa till och en skarp rodnad betäckte hennes kinder. Det namn, som främlingen uttalat, var nemligen det öknamn, som hennes pösande fader hade fått af ortens befolkning. Innan den äfven förbluffade Jerker hann svara, omtalade den gamle knekten följande:

Sommaren 1808 hade generaladjutanten Bergenstråle i spetsen för 1,090 man intagit staden Wasa i Finland. Den under hans befäl stående styrkan utgjordes af manskap från Jemtlands och Vesterbottens regementen. Den ryske generalen Demidov lurade dock på tillfälle, och genom att gifva sina knektar tillåtelse att plundra Wasa, om de kunde intaga den staden, vann han verkligen seger. Bland de äreförgätne borgarne, som, genom att gå ryssarne tillhanda, friköpte sig från plundring, befann sig också Per Isakson, en af stadens småhandlande. Han glömde också till den grad allt hvad heder och människokärlek vill säga, att han angaf sin egen broder. Följden blef att denne blef ruinerad och i förtviflan försvann han, hvart vet man ännu icke och detta efter tre långa år. Den äreförgätne brodern, angifvaren, som var hans enda arvinge, tog de få återstående sakerna och lefde en tid stort på de ryska penningarna. Men, detta blef ej långvarigt. Det allmänna föraktet stämplade honom inom kort och innan någon visste ordet af, var han försvunnen från trakten.

»Och», slutade den gamle knekten, i det förtrytel-sens rodnad steg allt högre på hans kinder, »som jag hört att han lär vara bosatt här i trakten, så skulle jag bra gerna vilja träffa honom och gifva honom den enda helsning, han så väl förtjenar, nemligen benämningen *skurk*.»

Ett anskri bröt fram öfver den unga flickans läppar. Jerker störtade upp och det var först efter ganska stora ansträngningar som det lyckades honom att återkalla Elsa till medvetande.

»Det var förskräckligt, Elsa, hvad du ser blek och medtagen ut», yttrade fru patronessan under det att ett leende af medlidsamhet krusade hennes läppar. »Man skulle nästan tro att du blifvit kär.»

Herr patronen lyftade sina glåmiga ögon några sekunder från den bok, i hvilken han höll på att läsa, och yttrade:

»Jag undanber mig dylikt prat. I dag firas min femtionde födelsedag och då vill jag se glada ansigten omkring mig.»

I den rikt upplysta salongen rörde sig ortens mest ansedda herrskap. Öfver Elsas vackra anlete låg ännu bekymrens skugga kvar. Hon *wille* se glad ut, men hon kunde det icke.

»Mina herrar», yttrade slutligen ortens häradshöfding, »vi fira i dag en fest, som i vår trakt kommer att bevaras i kär lågkomst. Vår vän, Per Isaksson, fyller i dag femtio år och det är för att högtidlighålla detta minne, som vi blifvit inbjudna hit. Under Finlands senaste kamp mot Ryssland deltog denne vår vän med utmärkelse i försvaret af staden Wasa, och — — —»

»Lögn!» hördes i detsamma en röst från dörren.

Patron Per Isaksson tappade det af honom höjda glaset.

Två betjenter störtade i detsamma fram för att mota en inträngande person. Denne tog emellertid hvar sin betjent i kragen, lyftade dem varligt åt sidan, stappade derefter fram till den allt mera bleknande patronen och fortsatte i häradshöfdingens ställe det afbrutna talet sålunda:

»Hvad Per Isakssons deltagande i försvaret af staden Wasa beträffar, så inskränker det sig till att han var landsförrädare, samt stälde så till, att hans egen broder, ej allenast blef husvill, utan äfven måste fly från staden, så framt han ej ville riskera att bli ihjelslagen. Men, denna broder står nu, efter tre års kringirrande, inför dig och spørjer: »Hvar hade du ditt samvete, när du förråde din fädernestad?»

Om en person går förbi en bergvägg och helt plöts-

ligt träffas af en nedrullande sten, kan han ej blifva mera förskräckt än patronens gäster. Per Isaksson sjelf var som förstenad. Några minuter derefter sjönk han, träffad af ett slaganfall till golfvet.

Så hämnas ibland den gudomliga rättvisan. Dess domar äro omutbara och om den ej träffar den sannskyldige gerningsmannen, så söker den ändock sitt mål bland hans afkomlingar.

Truls i Storbyn.

Det fanns i många helsingesocknar ej någon så öfvermodig kaxe som Truls i Storbyn. Rikt gift, hade han ytterligare fått ärfva tjugo tusen kronor och rådde om nära nog halfva byn. Det var ej heller lönt för vanligt småfolk att våga sig på Truls eller motsäga honom. Också var han hatad som få och hade mer än en gång varit utsatt för ganska allvarsamma angrepp. Detta gjorde honom likväl ej bättre eller försigtigare. Tvärt om blef han ännu mera afvoigt sinnad mot alla sina medmenniskor.

Truls hade blott ett enda barn, sonen Folke, en hurtig pojke om tjugotvå år. Fadren ville att han nödvändigt skulle äkta Greta, enda dottern till Storbyns andre rikaste bonde. I sådant fall skulle Folke till slut blifva nästan ensam rådande och Truls' slägt med tiden få ett berömligt namn i Helsingland. Men, då fadren gjorde sonen detta förslag, erhöll han till sin stora förvåning och harm, detta svar:

»Aldrig ta'r jag Greta.»

»Hvad vill detta säga?» skrek Truls och hoppade till som stungen af en orm. »Det måtte väl aldrig vara sannt, som ryktet säger?»

»Hvad då?»

»Att du förgapat dig i Torpar-Svens Anna?»

»Förgapat!» eftersade Folke med en viss modstulen ton. »Vi hålla hvarandra kära och då — —»

»Ja, då gör jag dig arflös!» röt Truls. »Kom ihåg det!»

»Jag har goda armar och är frisk,» svarade Folke lugnt.

»Ut med dig, ut med dig,» skrek den vredgade fadren och stampade i golvet. »Jag vill ej se dig för mina ögon förrän du ändrar ditt sinnelag!»

Folke aflägsnade sig utan att svara ett enda ord. Det syntes dock tydligt på hans uppsyn, att han ämnade följa sin egen böjelse.

* * *

Sorgsen och gråtande satt Torpar-Svens fagra Anna utanför den lilla stugan, då Truls hastigt blef synlig. Han styrde genast sina steg raskt på den unga flickan, såg henne skarpt i ögonen och sade:

»Det är du som förledt min son.»

»Jag», utbrast den unga flickan och såg upp. »Hvad menar ni?»

»Du har vändt hans hjerta från mig till dig.

»Jag förstår inte hvad ni menar, men nog älskar jag Folke.»

»Det har du inte rättighet till.»

»Hvem kan förbjuda mig det?»

»Jag.»

I detsamma öppnades dörren och Torpar-Sven, som genom det öppna fönstret hört dottrens och Truls, meningsutbyte, trädde ut. Den gamle torparens uppsyn var barsk och hotande.

»Hvad är det du säger till min dotter?» sporde han med hård stämma.

Truls satte båda händerna i sidorna, så att armarna såge ut som grytöron, såg Torpar-Sven ilsket i ögonen och skrek:

»Du fattiglapp, packa dig genast i väg, annars

— — —
»Annars», inföll Sven och han fortfor, då Truls ej

svarade. »Fastän jag är fattig, så må du ej tro att jag krusar dig. Mitt torp står ej på din mark, som väl är. Jag rår sjelf om det och gör med det som jag vill.»

Truls funderade en stund och allt efter som han det gjorde svällde ådrorna i hans panna, händerna knöto sig och hela hans kropp skälfde af vrede. Som han visste sig ega en ej så ringa styrka, rusade han blindt på Torpar-Sven och gaf honom ett så häftigt slag öfver ena ögat' att han störtade baklänges.

Anna gaf till ett anskri och sprang upp, men Truls vände sig genast mot henne med hotande åtbörder och skrek:

»Packa dig genast in, annars kommer äfven du illa ut.»

Härunder hann Torpar-Sven resa sig. Han strök med båda händerna ett par slag öfver det ställe, der han erhållit slaget och beredde sig derpå att allvarligt möta nästa angrepp, om det skulle komma. Och det kom äfven. Den ända till ytterlighet uppretade Truls gick honom ånyo på lifvet. Men, nu blef det annat af, ty gubben Sven var ej heller någon dufunge att ta's med. De båda gubbarne tumlade väldigt om och bearbetade hvarandra så godt de kunde med knytnäfvarne. Och den stackars flickan, som ej vågade träda emellan! Darrande som ett asplöf åsåg hon den hårda envigeskampen. Ibland låg Truls öfver, ibland Torpar-Sven. Och det framgick tydligt af deras förtviflade ansträngningar, att ingendera ville gifva vika. Slutligen fick Truls ett fast öfvertag, satte båda knäna mot Torpar-Svens bröst, grep med ena handen om hans strupe och framstönade:

»Om du ej vänder din dotter ifrån min pojke, så stryper jag dig!»

* * *

Han hade knappt hunnit uttala denna hotelse, förrän en ny person uppträdde på platsen. Den nykomne var iförd arbetsdrägt. På ene axeln hängde den långskaftade vedhuggareyxan och i handen bar han den bred-

bladiga spaden. Då Truls fick syn på honom, rusade han upp och utbrast i vredgad ton:

»Hvad har du här att göra och hvart ska' du gå?»

»Ut för att tjena mitt bröd», svarade Folke, ty det var han. Och när jag sedan fått ihop så mycket, att jag kan gifta mig, så ska' ingen annan än Anna blifva min hustru.»

Och då han yttrade dessa ord, slöt han, midt för fadrens näsa, den unga flickan till sitt bröst.

De ögon, som Truls gaf Folke, sågo ut som om de ville tränga ut ur sina hålor. På en lång stund kunde han ej säga ett enda ord. Ändtligen utbrast han med illa dold harm:

»Jag märker att du ämnar trotsa mig. Nåväl, gå på, du! Jag sätter hårdt mot hårdt.» För sig sjelf tänkte han. »Du mjuknar nog när du få se att jag gör allvar af att hålla mitt löfte. Och jag skall göra det.» Högt fortfor han: »Nu befaller jag dig att du följer mig hem. Der få vi för resten vidare afgöra saken. Och du, Sven,» utbrast han oförsonligt, »må ej tro att jag glömt dig. Vid första lägliga tillfälle — — men, hvart går du, pojke?» afbröt han sig sjelf, då Folke tvärt vände honom ryggen.

Men ynglingen svarade ej på hans rop. Som ett jagadt villebråd skyndade han derifrån. Pustande återvände också Truls till sin gård. Hans odrägliga högmod hade fått en rätt bastant knäck.

Men i det lilla torpet sutto Sven och hans dotter, högeligen bedröfvade öfver hvad som händt. Den unga flickans tårar flöto strida, med fadren bemödade sig på allt sätt att mildra hennes djupa smärta med dessa tröstens ord:

»Var vid godt mod, mitt barn. Han kommer nog tillbaka.»

* * *

Fem år hade förflutit sedan Folke lemnade fädergården, både godt och ondt, hade timat under dessa

långa år. Greta var död och hennes fader, den sturske Jan, ensam, han likasom Truls, med sina egodelar. Till hvem skulle de gifva dem? De båda gubbarne gingo för det mesta för sig sjelfve, dels af den orsaken, att de afskydde alla menniskor, och dels deraf att alla menniskor afskydde dem. Och fastän de tillsammans egde nästan hela Storbyn, hade de likväl ej den ringaste glädje deraf, der de framlefde enstöringens tomma lif. De smögo nästan som tjufvar kring sina egna bopningar och tordes knappast se någon enda menniska i ansigtet.

En dag kom underrättetsen att Jan drunknat och då blef det ännu värre med Truls. Han slöt sig helt och hållet inne och ville knappast meddela sig ens med sina tjenare. Han började också att dag för dag tyna af och liknade snart en skugga.

»Ack, om jag hade Folke åter,» suckade han, »allt skulle då vara glömdt. Hvad menniskan ändå kan vara dum! Men kanske att det nu är försent att ångra hvad jag förbrutit. Gerna må han gifta sig med Anna, blott jag hade honom här och — — —»

»Far, far!» hördes i detsamma en manlig stämma från dörren.

Den gamle vände sig om och gick med vacklande steg Folke till mötes. Han var så medtagen, att han skulle fallit om ej sonen hade varit. Då han ändtligen kom till sig igen, stönade han med afbrott mellan orden:

»Hvar — — har du — hållit — hus?»

»Förtjenat mitt bröd», svarade Folke raskt. Och han fortfor. »Jag har hört hvad du mumlade för dig sjelf. Jag är nu hemma. Låt mig få Anna!»

En skarp rodnad bredde sig öfver Truls insjunkna kinder. Han syntes till en början förlägen, men hemtade sig dock snart och yttrade:

»Jag märker att det ej vidare tjenar till någonting att spjerna mot strömmen och jag bekänner att jag handlat orätt. Det förnöjsammaste af allt är ändock ett godt samvete.»

»Och den, som efter den betan tillfyllest fick erfara detta, det var gubben Truls. Då han ej långt der-

efter fick se Folkes och Annas lycka försiggick en stor förändring med honom både till det yttre och till det inre. Dysterheten försvann och kroppen återtog sin förra spänstighet. Den fordna stumheten och det odrägliga högmodet voro helt och hållet borta. I stället blef han vänlig mot alla och hade snart vunnit allas tycke i samma grad som han förut egde deras hat. Han plögade också säga, när talet föll på hans förflutna lif:

»Aldrig sannare än på mig har det gamla ordspråket: 'högmod går för fall', funnit sin tillämpning. Men, jag tackar nu hvarje dag Gud, att han nådeligen styrkt det så, att jag fått mina ögon öppnade.»

Den okända.

För länge, länge sedan kom en tarfligt klädd kvinna in i en krog, som var öfverfull af larmande och stojande gäster, hvilka förspillede tiden med kortspel och supande. Oaktadt sin tarflighet var kvinnans hållning majestätisk som en drottning.

Den ena gästen efter den andre började med att förtälja sin lefnadssaga. Några skildrade med lifliga färger sin verksamhet och höllo ordentliga loftal öfver sig sjelfve; andre berättade historier om sina medmeniskor och försäkrade heligt, att de talade sanning, änskönt det icke var så.

»Men, Ivan, ropade en stor och skulderbred karl, efter det han berättat ett osannfärdigt äfventyr om en vildsvinsjagt, vid hvilken han icke sjelf varit närvarande. »Men, Ivan Dez, du sitter tyst som en mur. Berätta du nu ett, eller annat äfventyr, men, sanning skall du tala, liksom vi andra. Ingenting annat än sanning, kom ihåg det», slutade den skulderbrede.

Ivan, en helt ung man med ett öppet och redbart anlete, log, reste sig till hälften upp från sin plats i kakelugnsvrån och yttrade:

»Sanning, min vän! Vill du att jag talar sanning? Nå väl, du skall få höra sanningen, men då bliuva också mina äfventyr skäligen torra och ej utpyntade med osanna ord, såsom edra. Jag har aldrig upplefvat nå-

got märkvärdigt och kan ej heller smycka ut mina historier så, som du och dina vänner.»

»Utsmycka!» ropade den skulderbrede förtrytsamt.

»Utsmycka! Lugen af oss har ännu icke talat annat än sanning!»

»Ja, ja,» utbrast Ivan och log tvifvelaktigt. »Jag har —»

Talaren blef här afbruten af den skulderbrede, som rusade upp och slog knutna handen i bordet, så att det häftigt skakade. Han utropade samtidigt:

»Ja, sanning fordra vi tillbaka. Fram med ditt äfventyr, men sannt måste det vara!»

»Nåväl,» inföll Ivan. »Jag skall berätta en händelse ur mitt eget lif och allt, hvad som derom förtäljes, är sanning. För några år tillbaka var jag, liksom många af er, vild och obändig och kunde knappt tala ett enda sanningens ord. Liksom I nu gören, gick jag ganska ofta till krogen och pratade der vidt och bredt om saker, som jag icke begrep, skröt så mycket jag kunde och slog, liksom du,» fortfor han och pekade på den skulderbrede, »handen i bordet, när det fanns någon, som vågade tvifla på sanningsenligheten i mina uppgifter. Jag blef aldeles utom mig af vrede, liksom du för en stund sedan. Mitt blod sjöd häftigt och jag skulle när som helst kunnat börja slagsmål med den i mina ögon fräcke tviflaren. En natt gick jag ensam hemåt. Stjernorna tindrade så klart och vänligt och mellan de brustna skyarne tittade månen då och då fram. Långa landsvägen aftecknade sig skuggorna från husen och träden. Öfver hela naturen låg utbredd en stillhet och en frid, som med all makt och på det sällsammaste grep min själ.

Så kom jag fram till kyrkan, hvars hvita murar skeno i månljuset med den aldra renaste färg, lik den en oskuldsfull jungfru ensam eger rätt att bära. Underlig till mods, stannade jag och såg mig omkring och då tycktes det mig som en skuggestalt smög sig längs kyrkomuren. Den stannade vid kyrkogårdsporten, vred om låset och fortsatte sin tysta vandring upp till kyrkdörren. Der försvann skuggan, men ej långt derefter hörde

jag inifrån templet ljufva och underbara toner, hvilka strömmade ut i den månljusa och fridfulla natten. Mäktigt trängde de ned i min själ och fylde den med helig andakt. En oförklarlig och ännu sällsammare känsla än tillförne grep mig. I dessa korta stunder framställde sig för mina inre blickar allt hvad jag tillförne skräfplat och ljugit om, och det som jag förut tyckt vara så storartadt och berömligt, det föreföll mig nu så oändligt litet och uselt, att jag kände hur blygselns rodnad sprang upp på mina kinder. Full af skam vände jag mina blickar åt en annan sida och jag tyckte då, att jag såg en fattig kvinna sakta sväfva ned mot jorden. Hennes blick var genomträngande. Det var sanningen, sanningen sjelf, för hvilken allt måste vika och som ändock till sist vinner seger. Utan att dröja många minuter trädde jag genast in i kyrkan. Der satt den gamle klockaren i stilla frid och spelade på orgeln. Öfverväldigad af sinnesrörelse sjönk jag sakta ned på mina knän och bad Gud förlåta mig mina synder. Den gamle klockaren vände sig då om och sade: Rätt så, min son. Man skall tillbedja Herren i anda och sanning. Och, sedan den tiden,» slöt Ivan sin berättelse, »har jag aldrig sagt en osanning.»

Berättaren satte sig lugnt ned. Hans åhörare, hvilka sedermera lade bort sitt skryt och endast höllo sig till sanningen, vore djupt och sällsamt gripne af Ivans framställning. Men, den okända och för alla osedda kvinnan log mildt och gick mot dörren, under det segers insegel strålade på hennes panna.

Denna okända kvinna hette: *Sanning*.

I Ryssby kyrka.

En tidsbild från 1600-talet

Underligt måste det förefalla mången, att i gamla tider ej ens kyrkornas helgd kunde så bevaras, att icke störande uppträden under det gudstjensten pågick, undvekos. Kyrkotukten på den tiden var oerhördt klen och slapp både i städerna och på landet. Och det var ju naturligt, att då råheter af det allra gröfsta slaget, nästan ostraffadt begingos i städerna det icke kunde stå bättre till på landsbygden.

Vi meddela här en skildring af ett groft kyrkofridsbrott, begånget i slutet af år 1658. Scenen utspelades under pågående gudstjenst i Ryssby kyrka, belägen ungefär två mil norr om Kalmar i Norra Möre härad. Utdraget är gjordt ur Kalmar domkapitels protokoll, den 1 januari 1659, der kyrkoherden i nämnda församling, »herr Erik», anfört sina klagomål.

»1659, 1 januari: Framförer vördige herr Erik (kyrkoherde) i Ryssby sitt klagomål emot Magdalena Zackrisdotter, berättandes huruledes hon i Ryssby kyrka ett mägta stort buller åstadkommit, i det hon hafver i kyrkan tillfrågat hustrun Brita Jonsdotter, manhaftige cornetten Peter Böckerts husfru, när hon kom från aflösning, om hon sagt för herr Eriks dotter att Malin hafver stulit bort hennes skor och ändock hustru Brita, som oskyldig var, nekar, håller Malin med sitt tal framjent fort till dess hela församlingen förargades derutaf och

synnerligen Gerdy, krögarens hustru på Ryssby krog, som stod nästa stol hos, hvilken slutligen brast ut i dessa ord: här är ingen tingsplats; det vore fast bättre I sönge med, ty det kan ingen höra för edert skvaller. Då svarar Malins moder: Vill du så gerna höra, så gack då och sätt dig på altaret, men Malin ropar: hvad kommer det dig vid, din åsna, och derefter begynte trätan dem emellan ja mer och mer och så ifrigt, att skallet hördes icke blott i sacrisstugan, det vördige herr Erik vittnade, utan ock kringom hela kyrkan, som herr Sven comminister idédem med flere betygade, så att hela församlingen tystnade och herr Sven comminister, som stod för altaret, nästan ifrån Trons begynnelse och intill ändan måste ensam uppehålla sången. Hvad ord der eljest fölle, vet ingen berätta, mer än det att Malin lät se sin ifrighet med både mun och händer.»

Och hvad straff erhöles väl dessa trätosystrar? Det är ganska betecknande för den tidens åskådningssätt, att kyrkolagarne höllos så litet i helgd, att nästan hvilket brott som helst kunde föröfvas inom de helgade murarne, utan att beläggas med högre straff, än böter.

Enligt Kongl. Majestäts böndagsplakat dömdes den trätolystna Malin att böta *fyratio* daler silfvermynt, och detta var hela det straff, hon erhöles.

Offentliga slagsmål, mest kvinnor emellan, hörde så godt som till regeln under hvarje gudstjenst, och ansvaret blef ej heller då större än en viss penningesumma såsom böter.

En anuan gång förekom också i nämnda kyrka ett störande uppträde. »En hustru Regina, Anders Börjersons maka, anklagade löjtnantskan fru Margareta, att hon intet fick njuta kyrkofrid för henne. Denna fru löjtnantska måtte också ha varit, så att säga, »ett hår af Hin,» då hon under pågående gudstjenst först började träta med fru Regina, och derefter i sin öfversvallande vrede tog sig för att grundligt sparka henne, så »att blodet gick ut», hvarefter hon slet henne i håret och dertill ännu mera grundligt pryglade upp henne.

Guds hus var alltså i de aldra flesta fall skådeplatsen för de vilda lidelsernas utbrott. Buro två kvinnor agg till hvarandra, vågade de ej att angripa hvarandra

i sina hem. ty då skulle naturligtvis männen kraftigt försvarat hvar sin hustru, men i kyrkan, der fridens och försoningens evangelium predikades, der kunde de komma åt hvarandra, tyckte de, och därför var det, så att säga, nästan en omöjlighet, att ej hvarje söndag få bevittna dylika sorgespel, som de här ofvan berättade.

Och församlingen hade äfven så småningom hunnit vänja sig dervid, så att den sällan lade sig emellan, så framt ej oväsendet gick alltför långt.

Man talar om »den gamla, goda tiden», men tag bara några inblickar i denna tids bruk och seder, och det der gamla ordstäfvet skall inom kort helt och hållet förblekna.

»Land!»

Klockaren Jöns Truedsson hade, efter vanligheten, ett litet julgille hemma i sin vackra gård, ty Jöns var ej någon fattig klockare, som hänvisades till att lefva blott och bart på den jemmerligt usla lön, som församlingen gaf honom. Han hade redan som ung lärt sig landtbruk och genom arbete och sparsambet så förkofrat sina egodelar, att han inom kort såg sig god till att köpa en »åtting.» Den skötte han afven så, att han snart kunde betala de skulder, han hade varit tvungen att åsamka sig i och för de nödvändiga nybyggnaderna vid gården. Derpå började han, troget understödd af sin arbetsamma hustru, att spara och lägga ihop, oaktadt han ej hade någon att spara åt.

Jo, det är sannt, han hade ju sonen Jakob, men hvar han befann sig, det visste han icke, ty många år hade gått till ända, sedan han hörde något om honom. Jakob hade begifvit sig till främmande land, men hvilket, det var okänt. Och hvarför hade han lemnat det hem, der han hade det så godt?

Se här historien!

En af socknens nämndemän, den högmodige och processlystne Niklas Isaksson hade likaledes ett enda barn, en flicka, som, då hon fyllt sina aderton år, ansågs vara traktens fagraste ungmö. Och som hon dertill skulle blifva ej så litet förmögen, så var det naturligt att många giftaslystne ungersvenner både inom och

utom församlingen hade goda ögon till henne. Hon hade till och med anbud af en i den närbelägna staden nyligen etablerad handlande, men frutitteln lockade så litet Gertrud, så hette den vackra flickan, att hon tvärt gaf Mercuriesonen en korg. Vål brummade Niklas Isaksson en smula, då han fick veta detta, alldeles i stil med sitt högmod, ej så litet tittelsjuk, men när den nyetablerade handlanden ett halft år derefter »slog vantarne i bordet,» var Niklas rätt nöjd öfver, att han hade sina penningar i behåll, ty att han för skams skull varit tvungen att hjälpa svärsonen, det är naturligt.

Då Niklas omsider fann att det kunde vara tid på att skaffa dottren en man, gjorde han snart sitt val i en förmögen nämndemausson från grannförsamlingen. Honom och ingen annan skulle Gertrud ha, det var sålunda afgjort.

En söndagseftermiddag efter hemkomsten från kyrkan, sade den myndige Niklas:

»När vi fått äta middag, så resa vi till Ola i G. Du, Gertrud ska' i dag se din tillkommande man.»

En djup blekhet bredde sig öfver den unga flickans anlete och hennes hjerta krymte tillsammans då hon svarade:

»Jag håller ingen annan än Jakob kär.

Vi förbigå här de utbrott af vrede, som haglade öfver den stackars flickans hufvud. Endast det är att säga, att när fadren på fullt allvar ville tvinga henne att taga Olas son till man, voro både hon och Jakob en dag försvunna från sina hem och stodo ej att påträffa oaktadt de ifrigaste efterspaningar. Det troddes att de i förtviflan tagit lifvet af sig, men ett par veckor derefter berättade en stadsbo, att han sett de unga fara ut till ett i stadens hamn liggande stort skepp, hvilket dagen derpå lyftade ankar.

»Och allt ifrån den stunden har Niklas Isaksson hyst ett osläckligt hat till mig,» sade Jöns Truedsson, sedan han berättat ofvanstående för sina gäster. »Men,» tillade han, »lika stor anledning skulle jag hafva att hata honom därför att hans dotter beröfvat mig min

son. Dock hyser jag intet agg till honom. Domen tillhör honom som rätt dömer.»

* * *

Det härligaste vårväder rådde. Nordsjöns vågor skvalpade så lekande mot den stora ångarens relingar och solens varma strålar lekte muntert i tackel och tåg. Ett muntert lif rådde ombord, särskildt bland de emigranter, som återvände till den svenska fosterjorden. Bland dem befann sig en familj, bestående af man, hustru och två barn, en gosse och en flicka. Hustrun låg för det mesta nere i hytten, ty hon hade varit sjösjuk hela resan och befann sig dessutom i den ömtåliga ställning, då skrämsel och ansträngningar på det sorgfälligaste måste undvikas. Mannen och de båda barnen höllo sig deremot så mycket som möjligt uppå däck. Den förstnämnde hade ett öppet och ärligt anlete och de blickar, han städse kastade åt det håll, fartyget gick, voro ovanligt längtansfulla. Ofta hviskade han för sig sjelf:

»Efter otaliga mödor och försakelser har jag ändtligen sett mig i stånd att vända om till fädernejorden och fädernehemmet. Hur står det till? Ack, snart skall jag få svaret på denna fråga.»

En dag uppstod en mer än vanligt lifvig rörelse ombord och snart hördes från tjugutals läppar det jublande ropet:

»Land!»

Öfver de jublande sväfvade några sjöfåglar, ett säkert tecken till att land var nära. Och ej långt därefter förtöljde ångaren vid Göteborgs skeppsbro.

Åter var det festligt i Jöns Truedssons hem. Och denna gång mera festligt än någonsin. Till och med Niklas Isaksson var närvarande. Hvad stod nu på?

Den gamle klockaren, som denna dag fylde sextio

år, hade blifvit tilldelad medaljen »för nit och redlighet i rikets tjänst», och det var bestämdt att den skulle tilldelas honom på denna hans hedersdag. Församlingens åldrige själasörjare var den, som skulle lemna honom hederstecknet och han hade anmodat den äldste nämndemannen att då närvara. Hur mycket det än grämde Niklas Isaksson, så vågade han likväl ej neka på prostens kallelse. Han undvek dock att, så mycket, möjligt var, tala med klockaren.

»Och nu,» sade prosten till slut i sitt tal, »har jag att till församlingens vördade klockare, Jöns Truedsson, öfverlemna denna medalj såsom en erkänsla för den osparda möda, han haft om församlingen. Det är alltid ett godt samvetes vittnesbörd att veta sig hafva förtjenat detta hederstecken och jag är öfvertygad om, att alla dricka hedersgästens välgångsskål.»

Detta gjorde också alla, utom den högmodige nämndemannen. Då Jöns Truedsson såg detta steg han djerft fram och yttrade:

»I veten alla hvarför Niklas bär agg till mig. Samma rättighet att bära agg till honom skulle jag också hafva, men en sådan tanke har aldrig fått insteg i min själ. Hans och mitt barn äro borta, och Gud allena vet hvilka öden, som träffat dem. Kanske att de äro döda och att — —»

»Nej, nej,» hördes det i detsamma från dörren och den ärliga mannen med sin sjösjuka hustru och sina två barn stego fram. Han sade:

»Otaliga mödor hafva Gertrud och jag fått genomgå, men Gud har underligt bevarat oss och hittills skänkt oss två barn. Jag är välbergad man och nu har hemlängtan drifvit mig hem till dig, far.»

Jakob famnades hjertligt af den gamle fadrens armar och då Gertrud, förande med sig sina två barn, gick emot den myndige nämndemannen, kunde han ej längre stå emot. Isen kring hans hjerta smalt genast och snart flätade sig hans och den gamle klockarens händer om hvarandra. Försoningen var gjord och ingen af dem nämnde, som genom en tyst öfverenskommelse,

sedermera ett enda ord om hvad som förefallit. Jakob öfvertog genast fadrens gård och frid och lycka voro sedermera bofästade i dessa familjer. Och mer än en gång talade Jakob om den glädje hon erfor, då han på ångbåten hörde det jublande ropet

»Land!»

Lycklig räddning.

»Ja, måtte Gud beskydda eder under denna sjöresa. Ingen vet, huru den kommer att aflöpa efter alla de stormfulla dagar, som vi nu fått upplefva. Och när ni komma fram till er bestämmelseort, så hoppas jag, att ni genast skrifa för att underrätta mig, så att jag icke behöfver vara orolig allt för länge. Hur många dagar kommer resan att räcka?»

»Dagar! Säg veckor! Det är minsann ej närmaste vägen öfver oceanen, skall jag säga.»

»Men den der ångbåten är ju hållen för att vara en bland de mest snabbseglande?»

»Låt vara, men tänk då i stället, att väglängden är oerhörd och — —»

»Ja, det är, sannt, men skynda er, så att vi ej komma för sent till båten. Ni ha knappt en timme på er.»

Detta samtal fördes en eftermiddag mellan gamla Stina och hennes till en annan värld utvandrade son. Det hade blifvit honom för trångt i hemmet; arbetslust fanns visserligen, men arbetet, isynnerhet det han hade för händer, betalades så uselt, att han med yttersta möda kunde taga sig fram. Och dertill alla de orättvisor, de förödmjukelser, för hvilka han tid efter annan varit utsatt. Väl hade han mer än en gång varit nära deran, att låta sin vrede bryta ut mot sina tyranner, men eftertanken hade dock till slut segrat och med lugnare

mod hade han dagen derpå gått till arbete, kanske för att endast några timmar derefter åter blifva utsatt för samma förödmjukelser.

Och hvad var det, som höll honom uppe i dessa sorgens och pröfningens stunder? — Gamla modern och hans barn, en liflig och hurtig gosse. För dem ville han kämpa till dess han stupade, det kände han.

Men, slutligen blef dock pinan alltför outhärdlig, Han var ju icke annat än en menniska och någon gång måste tålmodet taga slut. Så hade det gjort nu. Efter en häftig ordvexling, som från principalens sida nära nog öfvergått till handgripligheter, hade Sven, så hette den nyktre och plikttrogne arbetaren, genast begärt sin innestående fordran. Då som först började principalen att mjukna, ty Sven var hans skickligaste och mest pålitlige arbetare, men den stackars arbetaren hade blifvit alltför djupt kränkt. Dessutom hade han länge hyst den afsigten, att utvandra till ett land, der arbetet rätt uppskattades och der det ej fanns sådana half-fåniga rangbestämmelser som i hans hemland. Beslutet hade nu mognat och det fanns ingen, som nu mera kunde afhålla honom från att företaga den beramade resan. Men, ensam ville han ej begifva sig till främmande land; han ville taga med sig sin son, för att der uppfostra honom. Till den gamla modern skulle han nog sända så mycket, att hon utan allt för stora bekymmer skulle kunna framlefva de återstående dagarna af sitt lif. Detta var hans uträkning och med hopp om bättre dagar begaf han sig i väg.

Ångpipan ljud så skärande genom rymden och en nervös ryckning meddelade sig i det samma åt de många åskådarna på kajen. I gamla Stinas ögon glimmade stora tårar. Ännu en omfamning och son och sonson gingo ombord. Det kändes henne som om hjertat ville brista; hon tyckte att hon aldrig känt sig så olycklig som just i dessa ögonblick.

Och då slutligen båten lade ut och propellern började att arbeta, då sjönk den gamla i hela folkets åsyn ned på knä och uppsände en varm bön till honom, som har lif och död i sina händer, att han måtte hägna och

bevara de för henne så kära, både under den långa sjöresan och sedermera allt framgent.

En sista hviftning och det stora fartyget försvann så småningom i det blånande fjerran.

* * *

Hvad är lifvet på en emigrantångare? En verld i smått, ett ofantligt virrvarr af olika nationers seder, bruk och språk, en sannskyldig babylonisk förbistring på det begränsade utrymmet inom utvandrefartygets relingar. Och hvilka olika typer för människoslägtet möta ej här betraktarens ögon! På ingen enda fläck på vår jord torde det finnas bättre tillfälle för turisten att studera individen än här, från och med kaptenen till och med passagerarne, som resa på den billigaste biljetten. Än bekvämlighet vid ett luxuöst bord, än umbäranden vid den mången gång skrala matsäcken. Men, alla äro dock samtidigt underkastade det nyckfulla hafvets olika uppträdande och alla hafva de samma mål och samma längtan, nemligen att så fort som möjligt och lyckligt uppnå detta efterlängtade mål!

Under de första fjorton dagarne hade ej med afseende på väderleken förekommit något, som menligt kunde rubba passagerarnes goda lynne. Bekantskaper gjordes här och der, mången gång helt flyktigt, men i vissa fall för hela lifvet.

Sven och Per, det sistnämnda namnet var sonens, hade ej brytt sig om att stifta några bekantskaper, ty Sven ville helst vara ensam med sina tankar och sina minnen från det kära barndoms hemmet. Han satt för det mesta ensam och inplantande i sonens hjerta de nyttiga lärdomar, som skulle göra honom till en god och aktad medborgare.

Det vackra vädret förändrades plötsligen. Kolsvarter skyar började hopa sig på himlahvalfvet och den väldiga Atlanten begynte att häfva sig allt högre och högre. Det artade sig till storm och hvar och en beredde sig på att möta den förfärlige fienden. Endast

fartygets kapten var lugn och på de frågor, som de ängslige passagerarne framställde, gaf han alltid det svaret, att de kunde vara fullkomligt lugna.

Och så bröt stormen ut med hela sitt väldiga raseri. Det stora och präktiga fartyget, som väckte en sådan allmän beundran när det låg i hamn, slungades som en boll omkring af de oerhörda vågorna. Skri af förfäran ljödo oupphörligt från aktern till fören och snart måste kaptenen och besättningen uppbjuda allt, för att fartyget skulle kunna hålla sjön.

Men, katastrofen kom. Fartyget sprang läck och alla försök att täta densamma voro fruktlösa. Nu utspelades de gräsligaste scener; nu voro alla lika, höga och låga, rika och fattiga. Framför dem gapade döden i hafvets omätliga svalg; ingen räddning fanns mera. De utsatta båtarna antingen krossades af de väldiga sjöarna, eller rycktes bort af dem.

Slutligen sjönk fartyget ohjelpigt ned i den våta grafven och i den förfärliga vattenhvirfveln neddrogos alla. Sven hade slingrat sina armar omkring sonen. Han skulle åtminstone få dö med honom. Ett par ögonblick förlorade han besinningen, men vaknade åter till sans vid det hans hufvud stötte mot något hårdt. Då han kom upp till vattenytan, hade han stött emot en liten flotte. På den kraftade han han sig med sonen och var, åtminstone för tillfället räddad.

Men, hvilka lidanden gingo ej nu de skeppsbrutne till mötes? Utan mat skulle de ej länge kunna uthärdas och hvart de kastade sina blickar, mötte dem endast det ödsliga vattenfältet. Icke skymten af land eller den hoppgifvande anblicken af någon seglare. Förfärliga kval att utstå och i denna förtviflade belägenhet hade två dygn förflutit. Hungerns marter voro gräsliga; febern brann i de nödställdes ådror.

Halft medvetlös, nästan vansinniga, stirrade de skeppsbrutne framför sig. Då utropade Per:

»Jag ser någonting grönt der borta.»

Flotten dref allt jemt ditåt. Det var en liten ö och vid anblicken af den sjönko far och son ned på

sina knän och utgjöto i en innerlig bön sina tacksägelser till den högste för sin räddning.

Dagen derefter passerade ett stort skepp den lilla ön. De skeppsbrutne togos om bord och kommo sålunda, de enda kvarlevande af det stora utvandrarefartyget, till sin bestämmelseort, der de kunde förtälja om det förfärliga dramat på hafvet. Och då Sven efter några år lyckats skapa sig en oberoende ställning, återvände han till det ändå så kära fäderneslandet, der han ännu fann den gamla modren vid lif och der han och sonen mer än en gång förtäljde om det förfärliga äfventyr, de upplefvat.

Tobias Råh.

Skizz.

Gamle Tobias Råh som, när denna skildring spelar, eller eftersommaren 1808, redan fyllt sextio år, var en sjöbuss af äkta skrot och korn. Men, ehuru han upplefvat mer än mången annan och tjogtals gånger sett döden rakt i ansigtet utan att blekna, var han likväl den, som aldrig skröt deraf, såsom somliga för sed hafva. Ej heller brydde han sig mycket om sina gran- nar, och om det af en händelse kom till hans öron, att någon af dem pratat något om honom, plögade han alltid taga sig en dugtig buss, derpå valka den några gånger och svara:

»Ja, ja, de ska' förstås ha något att prata om, tosingarne, för att kunna lefva. Gå på ni, bara; nog håller jag att prata om, det kan ni vara säkra på.»

Tobias Råh bodde på Foglö, belägen i sydligaste delen af åländska skärgården, och således så godt som i utkanten af världen, brukade han säga. Hvarje söndag, brukar han, så framt han ej var krasslig, besöka Foglö kyrka, och presten hade sannerligen ej någon mera upp- märksam åhörare, än den gamle skepparen, hvilkens enkla, men gästfria hem var beläget på öns södra udde, hvarifrån han hade utsigt öfver Rönskär, Tunskär med flere af de ö- och skärgrupper, som kantade horisonten söderut. I det hem, der en gammal syster hushållade för honom, hade

han bott sedan tio år tillbaka, eller ända sedan han slutade att fara till »Koofwerdis.» Man må därför ej tro, att gubben Råh helt och hållet öfvergifvit sjön. Nej. Han egde en präktig båt och med den hade han i alla riktningar genomkorsat åländska skärgården, så att det fanns mången lots, som ej kände till den så väl som Tobias. Af denna orsak hade han också fört månet fartyg, som af storm eller dimma råkat in på orätt kosa, in på den rätta igen. Tobias Råh hade för den skull ej fått så små skänker af dem, han räddat.

En söndag syntes gubben ej i Foglö kyrka, och alla trodde då att han blifvit sjuk. Isynnerhet var den gamle presten ej vid godt humör, då han ej varseblef sin gamle vän, ty han kunde ej nu få sin vanliga grogg på kvällkvisten. Det var nemligen alltid en sed, att Tobias Råh följde med presten hem efter gudstjenstens slut och kvarblef i prestgården långt in på natten.

Den trögt hållna predikan nalkades sitt slut, då till allas häpnad Tobias Råh steg in i kyrkan, gick med hastigare steg än vanligt fram till presten och, utan att bry sig om dennes förrättning, hviskade några ord till honom. Derpå gick han tillbaka och satte sig i sin bänk.

Presten skyndade att avsluta predikan, och yttrade derpå följande:

»Vår vän Tobias Råh har nyss berättat mig, att han sett ett ryskt fartyg här i trakten. Det har lotsflagg. Men, att hjälpa ett sådant, det är detsamma som att sprida död och förstöring på denna ö. I stället må hvar och en skynda hem, förse sig med vapen och i morgon bittida infinna sig här vid kyrkan, så skola vi försöka att mota vår fiende.»

Gudstjeusten var slut och alla skyndade att efterkomma prestens uppmaning. Till och med gubben Råh gjorde ej presten sällskap denna gång, i stället anträdde äfven han, allvarlig och sluten, färden till hemmet.

Under natten, som följde derpå, uppväxte en stic-kande storm och när öboarne sammankommo vid det

gamla templet, gingo vågorna derute »som gäss.» Den första fråga, som presten gjorde, var denna:

»Hvar är skeppar Råh?»

Alla tittade efter den djerfve sjömannen, men ingenstädes syntes han till.

»Se, der är nog ryssen! utbrast en af de församlade. Den der, som styr hitåt.»

Allas blickar vändes mot hafvet. Ja, der syntes en seglare styra säker kurs på Foglö.

»Den der har lots,» utbrast presten. »Det är säkert.»

Ofrivilligt uttalades Tobias Råhs namn på mångas läppar.

* * *

Se här hvad denne företog sig när han kom hem! För det första klädde han sig i sin sjömanskostym, stoppade en skarpladdad pistol i venstra bakfickan och för det andra sade han »farväl» till den gamla systemen. Men detta »farväl» lät så besynnerligt i hennes öron, att hon förvånad utropade:

»Hvad nu då? Du ämnar väl inte bli borta längre än vanligt?»

»Kanhända, svarade Tobias Råh helt kort och gick ut, styrde sina steg rakt ned till båten och stötte från land. Och snart syntes det lilla seglet sväfva der ute lik en fiskmåse i riktning mot Tunsjär.

Medan Tobias Råh fortsätter sin färd, vilja vi göra ett besök på det fartyg, som den gamle skepparen antagit vara ryskt. Det var så också och tillhörde en liten eskader, som kryssade omkring i södra delen af åländska skärgården, i akt och mening att försöka uppbreda de svenska fartyg, som blefvo synliga och isynnerhet sådana, som antogos öfverföra förstärkning af manskap, ammunition eller lifsmedel till Finland. Den lilla kryssaren, i hvars akterstäf prunkade ordet Narva, förde två kanoner, en för- och en akterut. Dess befäl-

hafvare var kapten Scheroj, en medelålders karl med en äkta moskovitisk uppsyn. Besättningen utgjordes af trettio man.

Kapten Scheroj hade på många dagar ej varit så arg af sig som just nu, då vi göra hans bekantskap. Och orsaken dertill var, att han ej på länge fått tillfälle att taga någon pris, eller göra någon landstigning, som kunde löna sig. Och denna sin vrede urladdade han på sin besättning så ofta tillfälle gaf. Och kom ej något sådant från besättningens sida, så gjorde han sig sjelf ett sådant.

»Hvad är det för en ö, som skymtar fram derborta?» sporde han rorgångaren.

Denne, som förut såsom fredlig sjöman ganska ofta befarit denna del af skärgården, svarade:

»Det är Foglö.»

»Den tyckes vara ganska stor efter som den har en kyrka. Är det inte så?»

»Jo, kapten.»

»Nå, så styr dit. Der kunna vi nog få en liten förströelse.

»Jag känner ej farvattnet dit,» vågade rorgångaren utbrista.

»Du *måste* känna det, röt kaptenen Scheroj och höjde pistolen, annars, tillade han och pekade på vattenytan utan att fullborda meningen.

Rorgångaren, som tydligt förstod meningen, svasade ingenting, utan satte kurs på ön. Och oaktadt stormen allt mera tilltog, så envisades ändock Scheroj att behålla samma kurs. Slutligen ropade utkiken:

»En båt förut!»

»Vi måste jaga honom, röt kaptenen. Det är nog en, som känner till farvattnet.»

Och deri hade han rätt, ty det var ingen annan än Tobias Råb. Då han såg att fartyget styrde kurs rakt på honom, skrattade han öfverlyjdt och vände genast.

»Han förföljer mig!» utbrast han jublande. »Ja, ja,» fortfor han, då ryska örlogsflaggan flög upp på aktermasten, du hade inte behöft hissa den der, ty jag har

nog sett hvad du är för en gynnare. Följ mig du bara, jag skall nog bädda det bra åt dig!»

Och i glädjen öfver att hans list lyckats, sjöng han denna på Foglö ofta sjungna sång:

Stormen ryter, skummet yr.
Öfver salta vägen,
modigt jag min bana styr,
lugn och glad i hågen.

Oväns ofärd är min lust.
Snart jag bäddar grafven
på en bred och klippig kust,
långt från hemlandshafven.

Och han fortfor i sin monolog:

»Der borta ligger det långsträckta Dödsskåret. I stormen synes ej dess spetsar förr, än det är för sent. Följ mig, du. Min båt slinker lätt öfver. Men du — —! Ah, det blir då så många fiender mindre mot Sverige och Finland.»

Men det började se ut som om Tobias Råh skulle ha jublat förgäfvets. Narva var en snabbseglande skuta och snart blixtrade det till från hennes förstäf. Den gamle skepparen hörde kulan slå ned ej långt bakom aktern.

»Aha, är det så, då måste jag pressa dig mera,» skrek han och skotade an hårdare. Den lilla båten flög öfver skåret och kryssaren följde efter. Hastigt vände den, men utkiken hade försent varseblifvit Dödsskåret. Med vilse fart körde Narva upp på de spetsiga undervattenstenarne; den krängde våldsamt och sprack inom några minuter. Och öfver mer än trettio ryssar sjöngo de ryttande vägorna sina hemska dödssånger.

Och när Tobias Råh omsider landade vid sitt hem, mottogs han der af de församlade öboärne, som med presten i spetsen åsett hans djerfva och lyckade försök att lura fienden in bland skären. Han måste trycka allas händer och slutligen följa med till kyrkan, der den gamle själasörjaren höll en gripande tacksägelsepredikan för öns räddning undan fiendehand. På aftonen

var det ett muntert gille i prestgården der alla de, som på prestens uppmaning dragit ut, voro närvarande. Alla äflades då om att få dricka med Tobias Råh och som han ej kunde draga sig undan, blef han till slut så ankommen, att han måste stanna kvar i prestgården öfver natten.

* * *

Ett halft tiotal år derefter var hela Foglö befolkning samlad på den lilla kyrkogården för en särskild orsaks skull. På en graf restes det nemligen ett vackert stenkors med denna inskription, som i all sin enkelhet sade mer än långa, vackra, fraser:

TOBIAS RÅH.

Foglö räddare.

Vid Gaddarne.

Majsolen strålade klar och värmande ned på land och haf. Luftens glada sångare sjöngo i kapp Skaparens lof och de små blommorna på dikesrenen eller i trädgårdarne nickade så vänligt åt hvarandra, liksom ville de säga: Nu är ändteligen våren här. De små bäckarnes melodiska sorl blandade sig med de lena, susande vindfläktarne och öfver allt detta hvälfde sig en himmel, så blå och ren och manande allt skapadt att endast glädjas och fröjdas. Och detta skulle nog det finska folket hafva gjort, om ej ett tungt ovädersmoln hängit öfver deras bygder och der och hvar urladdat sig med blixtar och knallar ur kanoner och handgevär, med rosslingar och dödsskrän från hundratals svenskar, finnar och ryssar. Vi skrifva nemligen det ödesdigra året 1808, då krigets fackla svängdes öfver de finska nejderna.

Föga, eller intet, hade den gamle, enarmade knekten Paavo och hans sonson Antti hittills haft kännning af kriget och dess fasor ute vid sitt lilla hem på Vargö, belägen i södra Qvarken utanför Malaks socken i Österbotten. Men, en dag nådde dem det ryktet, att kosacker härjade och foro fram som vilddjur i Nerpes och kringliggande socknar.

»Det tror jag inte mycket på», yttrade gubben Paavo. »Perkele! Så långt fram ha de ej kunnat våga sig.»

Men, då gubben ett par dagar derefter blef tagen ur sin förvillelse, skyndade han att rengöra och putsa den långskjutande studsaren, hvarjemte han befallde den femtonårige Antti, att stöpa så många kulor, han kunde stå ut med. Antti svettades och stöpte och allt eftersom kulorna rullade ut ur formen, ljusnade gubben Paavos skrynkliga anlete. Gamla krigarminnen började dyka upp i hans själ och de uppammade äfven på nytt en del af det mod, som i hans krafts dagar, d. v. s. tredje Gustafs ryska fejd, besjälade honom och gjort honom värdig den tapperhetsmedalj, han ständigt bar på sitt bröst.

»Nu må de kanaljerna komma när som helst», mumlade den gamle knekten sedan han fått allt i ordning. »Jag kan bestå dem varma helsingar, jag.»

Aftonen derefter kom enögde Jussi från den på öns sydvestra strand belägna byn sättande med full fart till Paavos på norra sidan af viken liggande stuga, trädde in hufvudet genom det på vid gafvel stående fönstret och skrek:

»Nu ha vi dem snart här!»

Derpå fortsatte han sitt lopp för att varna andra i närheten boende och brydde sig ej om hvarken Paavos eller Anttis rop. De förstodo ändock hvad Jussi menade och skyndade därför att taga ytterligare försigtighetsmått i och för afvärjande af faran.

* * *

Ett par dagar derefter hade himmelen fått ett helt annat utseende. Tunga skyar jagade hvarandra öfver fästet och de täta åskknallarne förebådade tidigt på morgonen en allt annat än vacker dag. Och detta slog äfven in. Stormen tilltog och bränningarne mot strandklipporna bebådade icke något godt för seglaren.

Oaktadt det hotande vädret hade likväl de till ett halft hundratal uppgående inbyggarna på Vargö samlat sig omkring den lilla viken på öns sydvestra

sida, der byn var belägen. Alla voro beväpnade. De tolf båtarne, alla sjöduglige, lågo förtöjde här och der.

Orsaken till att öbefolkningen, för hvilken gubben Paavo stod i spetsen, samlat sig just på denna plats, var den säkra underrättelsen, att det icke var kosacker, som från fastlandet ämnade göra en påhelsning på ön, utan två ryska galejor, som kryssade utanför Gaddarne och hvilkas besättningar troligtvis skulle göra landstigning på Vargö, liksom de förut gjort annorstädes längs kusten. Det var fruktan för en dylik påhelsning, som satt lif i vargöboarne.

»Du ser inte glad ut i dag», yttrade en bonde från byn till gubben Paavo. »Fruktar du det värsta?»

»Nej», svarade Paavo och gned sig i pannan, »det är någonting helt annat. Du kan ej undra på att jag är orolig, då Antti, som i går afton begaf sig utåt Rågskär till, inte ännu kommit tillbaka, och — — —»

»Aj, aj», albröt bonden eftertänksam, »det var värre, det. Låt vara att pojken är en duktig sjöman, men det här vädret är ej heller att leka med, ska' jag säga.»

Nyheten om Anttis försvinnande spred sig genast till alla och snart var gubben Paavo omringad af hela svärmen. Nästan alla pratade och beklagade honom på en gång och deraf uppstod ett sorl, som var nästan öronpinande.

»Tyst der!» skrek ändteligen den bonde, som först talat med Paavo och vid ljudet af hans kraftiga stämma blef det genast lugnt. Bonden fortfor. »Det är stört omöjligt att fienden i denna storm vågar närma sig vår ö. Vi kunna därför vara lugna, så länge stormen fortfar. Om vi i stället skulle fara ut och söka efter Antti, hvad sägen I derom?»

Efter några ögonblicks tystnad ropade alla, liksom genom en tyst öfverenskommelse:

»Ja, ja, låtom oss genast fara!»

Förgäfves protesterade gubben Paavo och menade på, att de bättre kunde behöfvas der de voro. Båtarne gjordes klara och när den gamle knekten såg, att han

ingenting kunde uträtta, följde han sjelfmant med i den ofvannämnde bondens farkost.

Sedan den lilla flottiljen icke utan svårighet kommit ut ur viken, sattes kursen rakt på Rågskår.

* * *

Det vackra väder, som rådde, när Antti begaf sig ut, lockade hans håg oemotståndligt och han styrde förbi Rågskår. Båten vaggade så behagligt för den friska brisen och den lätta vinden dref honom allt längre ut. Snart syntes de af sjöfarande så fruktade Gaddarne, en långt ute i hafvet belägen grupp af omkring ett halft dussin nakna klippor och skär, liksom ett moln höja sig ur det klara vattnet. Antti hade visserligen ofta hört talas om denna grupp, i hvars bränningar så många fartyg och menniskolif gått för alltid förlorade, men han hade aldrig sett dem, och eftersom det nu var så herrligt väder, ville han ej lemna tillfället obegagnadt. Just som han ämnade lägga till vid det sydligaste skäret, stack en väl bemannad båt ut från dess vestra sida och innan Antti ens hann att tänka öfver hvad han skulle göra, låg den främmande båten vid hans sida. På ett tecken af befälhafvaren bemäktigade sig ett par man den unge finnen, hans båt togs på släp och med skarp rodd bar det af mot ett par vid Gaddarnes norra ända liggande galejor. Det voro de ryska, mot hvilkas angrepp vargöboarne samlat sig till motvärn. Under natten blåste det upp, så att galejorna måste söka öppna hafvet för att ej gå under. Genom en af sjömännena, som något förstod finska, erhöll Antti underrättelse om, att han, så framt hans lif vore honom kärt, skulle lotsa de två galejorna inåt kusten. Den unge finnen svarade ingenting, utan sänkte endast hufvudet ned mot bröstet. Detta togo ryssarna för ett slags medgifvande och lemnade honom ostörd så länge.

Blek som om dödens hand vidrört honom, men lugn åtminstone till det yttre, stod Antti vid den främsta galejens roder. Den andra följde straxt efter. På styr-

bords sida fräste de hvita bränningarne så olycksbådande, men ännu voro galejorna utan fara.

Det var tunga ögonblick för den unge finnpojken. På ena sidan hade han tolken med dragen sabel och på den andra befälhafvaren med pistolon i handen. Skulle han föra de ryska galejerna till sin fredliga hemtrakt? Nej, och tusen gånger nej! Förr döden! Han var ju så ung och hvad betydde för resten hans lif mot så många andras. Med sin död skulle han måhända också kunna rädda sin kära hembygd från mord, plundring och all den ödeläggelse, som kriget medför.

Han hade knappt hunnit tänka ut sin tanke, förrän en lätt skarpning kom befälhafvaren att höja pistolon och tolken sabeln. Men, innan de hunnit sätta sina hotelser i verkställighet, hade Antti kastat rodret skarpt styrbord hän. Ett förfärligt brak och de båda galejorna sutto fast på ett vidsträckt undervattensskär. Men, knappt hade brakets förstummats, förr än en klar blix delade molnen; ännu ett våldsamt brak, derpå ett hjertslitande skri från den nödställda besättningen och så hördes endast de fräsande vågorna, liksom sjungande sina segersånger öfver det välkomna bytet. Men vid skenet från den klara blixten syntes ett ungdomligt huvud sticka upp öfver vattenytan, två ungdomliga armar togo kraftiga simtag och inom kort syntes en mensklig figur klättra upp på en i närheten uppskjutande klippa, hvilken han konvulsiviskt omfattade med båda armarne. Denne unge simmare och den ende, som blef räddad vid detta förfärliga tillfälle, var Antti.

* * *

Ungefär en timme efter denna katastrof hade den lilla båtflottiljen, som modigt trotsade stormen, hunnit fram till Gaddarne. En sparsam dager låg då ännu öfver den fräsande vattenytan och gjorde att vargöboarne, fastän otydligt, kunde upptäcka de ryska galejorna och blifva vittne till deras undergång.

»Gud vare deras själ nådig», hviskade gubben Paa-

Ur historien och lifvet.

vo, under det han stirrade utåt den kokande vattenytan. »Hvad hade de vid Gaddarne att göra!»

»Tyst!» skrek den förut nämnde bonden, »jag tyckte mig höra rop om hjälp.»

Och han hade nätt och jemt hunnit uttala sista ordet, då till vargöboernes öron framträdde ett matt:

»Hjelp! hjälp!»

»Det är ju här, från denna klippa, som ropet kommer», skrek Paavo, »och att det inte är från en ryss, det höres nog.»

Efter styfva ansträngningar kunde båten lägga till och snart låg den till hälften förfrusne Antti i farfaderns armar. Här pysslades han om så väl, att han snart kom till sig så mycket, att han kunde förtälja om sin vådliga färd, genom hvilken han dock räddat ej blott sin fäderneö, utan äfven andra derintill belägna öar. Ryktet härom blef snart spriddt och af denna sin bragd hade Antti sedermera godt under hela sitt lif. Men aldrig glömde han de förfärliga ögonblicken vid Gaddarne.

Pelle Snabb.

Stormen tjöt som en rasande furie och kastade Östersjöns vågor skummande upp på den låga strand, på hvilken Långe Jan, fyrbåken på Ölands södra udde, var belägen. De kyliga höstvindarne svepte om och famnade båken så våldsamt som om de haft för afsigt att rycka honom med sig i djupet, men jätten stod ändock kvar, oberörd af de kraftiga omarmningarne, och kastade sitt räddningsbringande sken utöfver den fräsande vattenytan och på samma gång visades en säker väg till den lugna hamnen.

Men, der uppe i tornkammaren hade Pelle Snabb vakten. Han var en gubbe om något mer än sextio år, ärrig och solbränd. Många haf hade han befarit, lidit många sorger, men också haft mycken glädje. Nu satt han ensam och stirrade vemodigt ut i den tomma, mörknande rymden, liksom trodde han sig i den kunna finna svaret på sitt hjertas tysta fråga:

»Skall jag någonsin få återse honom?»

Stormens genomträngande tjut var det enda svar, han för tillfället erhö.

Efter en stund försjönk han åter i sina vemodiga funderingar. Hela hans föregående lif stod i dessa stunder så klart och tydligt för hans själ. Han mindes såväl sin första sjöresa och alla de äfventyr, han då hade och aldrig glömde han den afton, då han, utan att några af hans anhöriga, eller bekanta hade någon

aning derom, ankom till sitt föräldrahem i Näsby. Det var beläget vid byns södra ända och några alnar blott ifrån en af de stora väderkvarnarne. Och hur klappade ej den unge sjömannens hjerta af glädje, då han, efter flera års bortovaro, slöt de gamle föräldrarne i sin famn. Det var en lördag som han återkom till hemmet. Dagen derefter såg han i Åhs kyrka den unga flicka, som ett par år derefter blef hans hustru och som i blomman af sin ålder drunknade på en färd mellan Kalmar och Mörbylånga. Bittra voro den efterlevvande makens sorger, men denna bitterhet minskades ändock något af den spåde son, som han hade kvar.

Hafvet hade för enklingen förlorat hela sin dragningskraft. I stället nedsatte han sig såsom fiskare och kämpade manligt och oförskräckt med vidriga öden om den nödvändiga lifsbergningen för sig och souen.

Och Anders, så hette pojken, växte upp och blef hurtig. Han hade till fullo ärft fadrens anlag och älskade det stormiga, förledande och dock så tjusande hafvet. Då han var femton år gammal fick han, med fadrens tillåtelse, medfölja en kalmarskuta såsom kajutvakt. Sedan den tiden hade Pelle Snabb ej på femton år sport något om honom, hvadan den gamle fullt och fast trodde att Anders för alltid var borta. Det var denna ovisshet, som, i de ögonblick vi gjort hans bekantskap, så nedstämde hans sinne.

Ett par år efter Anders' afresa hade en vådeld ödelagt Pelle Snabbs gård. Den gamle var totalt ruinerad och utsigten att sluta sitt lif såsom församlingens fattighjon tyngde ännu mera på hans sinne. Då blef en plats vid Ölands södra fyrbåk ledig. Pelle sökte den platsen, och som han kunde uppvisa hedrande betyg, bland annat från chefen för Ottenby stuteri, så blef han antagen. I ekonomiskt hänseende var han således räddad. Men hjertesorgen var ännu kvar och att utrota den, hade sig icke så lätt. Det ruskiga vädret gjorde att han kände sig allt mera tung i hufvudet och snart förkunnade svaga snarkningar, att sömnen hade försonande lagt sig ofver det trötta och och sorgsna hjertat.

Men, plötsligt rusade Pelle Snabb upp och ref sig upprepade gånger i håret. Derpå sprang han fram till ett af fönstren och ryckte upp det. I samma ögonblick kastade en våldsamt vindstöt fönstret till golfvet. Men, med denna vindstöt blandade sig också ett annat dån, som kom Pelle Snabb att utropa:

»Ett nödskott!»

I samma ögonblick var han på väg utför trapporna och länge dröjde det icke, förrän båkens sjödugliga räddningsbåt, i hvilken befunno sig fyrmästaren, Pelle Snabb och ett annat biträde, var på väg ut i de fräsande vågorna för att, om möjligt, lemna hjälp åt den seglare, som medelst kanonskott gifvit tillkänna att han behöfde hjälp.

* * *

Knappt hade andra dagens gryning gjort att föremålen någorlunda tydligt kunde urskiljas, förrän en massa människor strömmade ut till fyrbåken.

»Det påstås att ett skepp strandat i natt vid Långe Jan,» yttrade Antti i Svibo till Jöns i Enetri.

»Hvarmed är det lastadt?»

»Vet inte. Fråga Ottenby-Kalle, som kommer der.»

Denne svarade:

»Jag har hört sägas att det ska' vara med kaffe och socker. Då får allt — — —»

»Se, der vråker fartyget,» afbröt en annan röst.

Så var äfven förhållandet. Ett stort skepp vråkte fram och tillbaka alldeles redlöst och emellan detta och stranden kämpade en båt med de ännu vildt rullande vågorna, Plötsligt hördes utifrån ett väldigt brak. Det var stormasten, som gick öfver bord. Några minuter derefter lade sig skeppet på sidan och länge dröjde det ej, förrän fockmasten gjorde stormasten sällskap. Det vackra skeppet var tydligt invigt åt en oundviklig undergång. Denna inträffade också.

Snart hade båten hunnit land och från densamma uppbyros två män, de ende som blifvit räddade. Den

ene var en medelålders man, den andre tycktes ej ännu hafva uppnått trettio år.

»Usch, det här var en svår resa,» pustade Pelle Snabb och sprang upp på stranden. »Hitåt, pojkar,» fortfor han och vinkade åt några af de nyfikne. »Hjelp oss att få de båda sjömännen upp till båken. De lefva ännu, fast med litet lif.»

Snart hade en anseelig människomassa församlat sig i det rum, der de båda skeppsbrutne hade fått sin plats på golvet. Efter långa och ihärdiga försök lyckades det äntligen att återbringa dem till lifvet.

Plötsligt blef Pelle Snabbs af naturen rödbrusiga anlete alldeles krithvitt. Gubben darrade i hela kroppen som ett asplöf; han ville tala, men tungan nekade till en början att göra tjänst. Slutligen kunde han dock få dessa ord öfver sina läppar:

»Det är ju Anders, min son!»

Så var äfven förhållandet. Den femtonåriga sorgen var borta. Anders begaf sig ej mera ut på sjön. I fadrens ställe öfvertog han platsen vid Långe Jan, och många blefvo de sjöfarande, som fingo honom att tacka för räddningen af sina lif.

Tabergs-gubben.

Taberget, beläget en och tre åttondels mil söder om Jönköping på Käperyds egor i Månsarps socken, är bekant för ganska många tilltalande naturscenerier. I ett bland dessa, en liten hålväg, som slingrade sig uppför bergets östra sida, hade den så kallade Tabergs-gubben sin bostad, en liten, oansenlig, stuga, hvilken stödde ena gafveln mot den med rikt löfverk beklädda bergväggen.

Tabergs-gubben hette egentligen Nicke Vrång och härstammade i rakt nedstigande led från en af de walloner, som på Gustaf II Adolfs kallelse i början af sextonhundratalet inflyttade till Sverige och användes vid brytningen och beredningen af Tabergs rika jernmalmer.

Dessa walloner betraktades ej med synnerligt vänliga blickar af traktens befolkning och hårda voro de sammanstötningar, som hvarje vecka egde rum vid de här och der uppförda näringsställena. I en dylik kalabalik hade Nicke Vrångs broder tillsatt lifvet. Hans baneman var en af traktens värste slagskämpar, Isaak Noor i Månsarps kyrkoby. Till denne Isaak hade Nicke för den skull fattat ett osläckligt hat och mer än en gång försökte han att mörda honom. Isaak var dock på sin vakt och gaf stundom wallonen rätt betänkliga skrämor.

Samma dag som Nicke uppstod från en sjukdom, förorsakad af ett långt och djupt sår på ena sidan af hufvudet, gick Isaak Noor tätt förbi hans koja, trädde in det lurfviga hufvud genom dörren och utbrast håfullt:

»Kom nu ut, så ska' du få smaka på någonting. Ha ha ha!»

Nicke rusade upp och knöt handen, under det han utropade:

»Ja, vänta, du, snart är jag färdig.»

Några dagar derefter träffades de båda fienderna i den vid foten af berget belägna skogen och nappataget blef kraftigt. När de båda kämparne sedermera andades ut sade Isaak:

»Hör du, ska' vi bli sams?»

Nicke tittade en stund på sin motståndare. Derpå sado han:

»Hvarför vill du bli sams med mig?»

»Ska, jag säga det uppriktigt?»

»Ja.»

»Nå, då vill jag förklara mig. Jag håller din dotter kär.»

»Margit?»

»Ja.»

Gubben Nicke funderade en stund. Derpå sado han:

»Nej, aldrig får du henne.»

»Jaså. Då fortsätta vi väl kampen,» svarade Isaak lugnt.

Och enviget började ånyo. Oaktadt sin styrka dukade Nicke under. Då Isaak satte sitt ena knä på hans bröst yttrade han:

»Nu skulle jag kunna taga ditt lif, men jag vill att du skall lefva för att du må få se din dotters lycka.»

Gnisslande af vrede återvände Nicke till sin stuga, under det han för sig sjelf svor en dyr ed på, att Margit aldrig skulle blifva Isaaks hustru.

Under sjukdomens dagar tänker man mycket, och mycket, som förut varit glömdt, framstår då för ens inre. Så också med Nicke. Dag efter dag och natt efter natt vårdades han af Margit, som ej upphörde att besvärja fadren att han skulle gifva med sig.

»Nej, aldrig,» yttrade gubben med hård stämma. »Aldrig blir du Isaaks hustru så länge jag lefver och skulle du efter min död gifta dig med honom, så kommer jag att gå igen, det kan du vara säker på.»

»Men, far,» yttrade den unga flickan, under det de klara tårarne stode henne i ögonen, »hvarför skall du bära hat till Isaak?»

»Du vet ju att han bragt min broder om lifvet.»

»Ja, det vet jag nog,» svarade Margit, »men han blef ju öfverfallen på ett lömskt sätt och hade rättighet att försvara sig. Dertill var ju Isaak så ung, att — —»

»Försök inte att vända bort saken,» skrek Nicke så mycket han förmådde. »Du har hört hvad jag sagt.»

»Men far,» vågade den unga flickan invända, »bör man ej vara försonlig mot sin nästa, äfven mot sina fiender?»

Gubben stönade hårdt under några minuter. Slutligen sade han och rösten lät mattare än vanligt:

»Hvad är det för dumbeter du pratar? Gå din väg.»

»Nej,» svarade Margit under det energien tydligt visade sig i hennes drag, »jag öfvergifver dig icke, far.»

Den gamle wallonen betraktade dottren en lång stund under oafbruten tystnad. Derpå sade han med något vek ton:

Du står alltså fast i ditt beslut att äkta Isaak?»

»Ja, far.»

Utan att svara vände sig gubben mot väggen och snart förkunnade hans andedrägt, att han fallit i slummer.

Några dagar gingo till ända och Nickes tillstånd förvärrades allt mera. En i närheten boende »bårds-skärare,» den tidens benämning på fältskärer och barberare, tillkallades och han sade rent ut, att den sjuke ej mera skulle stiga upp. Då bleknade Nicke ännu mera, ty han ville ogerna dö och hyste, ännu i det sista, hopp om att komma på benen igen. Då han slutligen blef

öfvertygad om att hans slut verkligen nalkades, veknade hans sinne och det bud, som gick efter presten i Månsarp, hemtade äfven Isaak med sig. Och så blef det frid och försoning vid dödslägrat och gamle Nicke drog sin sista suck efter det han välsignat de älskande och förlåtit Isaak. De sista ord som Tabergs-gubben yttrade, voro dessa:

»Jag vill dö i frid med mina medmenniskor, i frid med mig sjelf och i frid med Gud.»

Och från denna gamla wallonslägt härstamma flere släkter på och omkring Taberg.

Magra Johanna.

Det fanns på Arholma, som tillsammans med Björkö bildar portarne till Norra inloppet af Stockholms skärgård, ingen mera afskydd och hatat person än Johanna Propp. Och hon gjorde äfven skäl därför, ty en elakare kvinna och större skvallerbytta fanns ej på många miles omkrets. Och skulle hon fått uppskära alla de straff, som från de förorättades läppar önskades henne, nog hade hon fått så oerhörda kval, som någonsin en menschlig känsla kan utfundera.

Sitt ofvan anförda namn hade hon fått i följd af sin ända till ytterlighet gränsande magerhet. Hvem som helst, som såg henne, förundrade sig också öfver, att hon kunde våga sig ut när det blåste hårdt, eller stormade, men, den långa och skrangliga gestalten tycktes oberörd af både väder och vind och kilade i både ur och skur som »ett torrt skinn» från gård till gård, så framt hon visste, att någonting vankades för hennes möda att svärta ned sin nästa.

En dag kom Magra Johanna med andan i halsen instörtande till Stina Ferm, som bodde några stenkast från den förstnämndes stuga, och skrek:

»Pelle på Högskår var hos mig i går kväll och

— —»

»Ja, jag kan förstå hvad han hade för ett ärende,» afbröt Stina Ferm skadeglad. »Men, det är rätt åt dig,

du kan låta folk vara i fred. Han lofvade väl, att vrida halsen af dig, kan jag tro.»

»Ja, hade jag inte skyndat undan så fort som jag gjorde, så hade han nog hållit ord. Jag vet inte om jag vågar mig hem i natt, och — —»

»Du har dig sjelf att skylla,» afbröt ånyo Stina Ferm torrt. »Jag har ju mer än en gång sagt dig att du kan låta människor vara i fred. Kom ihåg, att, som man bäddar, så får man ligga.»

Då Magra Johanna alltså ej fick någon tröst hos sin granne, bar det iväg ut öfver ön; hvar hon kom, hade hon samma visa på tungan, men hon fick samma svar öfverallt och ibland med det hänfulla tillägget:

»Rätt åt dig. Som man sår, får man också uppskåra.»

Det var ganska sent på aftonen då Johanna Propp lik en skugga smög sig hem, gick försigtigt några hvarf omkring stugan, synade noga den lilla kåltäppan och öppnade derefter varsamt dörren liksom voro hon rädd för, att någon dold fiende skulle hålla sig gömd i närheten. Då hon stängt dörren efter sig, utstötte hon en djup suck, under det hon för sig sjelf mumlade:

Ändteligen är jag hemma. Komma hvem som komma vill, så inte blir det jag, som öppnar, så mycket är säkert.»

* * *

Alls icke underligt att den raska lotsen, Pelle på Högskår, svurit Magra Johanna fiendskap, ty det var i följd af hennes skvallerhistorier som Anna i Skeppsmyrorna vändt sin håg till en af fadrens arrendatorer. Pelle hade också svurit Johanna Propp en oförsonlig hämnd så fort ett gynnsamt tillfälle yppade sig att komma åt henne. Och detta tillfälle kom snart.

En afton, då Pelle kom tillbaka från en lotsning till Stockholm, ungefär en vecka efter det han satt skräcken i den gamla skvallerbyttan, smög han sig ensam fram till Johanna Propps stuga. Det var just i sjelfva mörkningen och han kunde för den skull osedd

närma sig målet. Johanna stod på vedbacken och syslade, men hon varseblef ej den smygande fienden.

Mörkret tilltog allt mera och stormen ökades efter hand. Som en katt smög sig den unge lotsen omkring Johanna Propps bostad och då midnatten inbröt, började han att småningom stappla upp små vedhögar intill väggarne. Det var en förfärlig hämnd, han ämnade sin dödsfiende och hans glädje tog slutligen luft i detta uttryck:

»Har du sköflat min lycka, så skall du också få lönen därför. Ingen misskundsambhet med dig! Du har mer än en gång, förorsakat dina medmenniskor riktigt helvetiska kval, må det nu förunnas dig att få känna hur det smakår att få erfara den jordiska eldens fasor! Mitt lif bryr jag mig ej om, ty det har för mig ej något värde när den, jag högst älskar, har blifvit mig frånryckt.»

Det var den aldra yttersta förtviflan, som här dikterade den unge lotsens handlingssätt. Dagen derefter, som var söndag, skulle Anna i Skeppsmyra stå brud och hon hade blifvit så bedårad af den elaka skvallerkäringens tunga och infama lögner, att hon ej trodde på den unge lotsens betydande af sin oskuld. Ej underligt således att Pelle beslöt sig för att utkräfvä den största hämnd, han kunde utfundera, och det måste medgifvas, att han ej kunde gå mera radikalt tillväga, än han gjorde.

Snart sprakade den torra veden och röken omslöt stugan. Till en början hörde lotsen ingenting af, men efter en stund började först ett ilsket brummande inifrån stugan och strax derefter stormade Magra Johanna mot dörren. Pelle höll emot, men Johanna Propps knogar och hälar sprängde snart ingången, ty dödsängesten gaf henna mångdubblade krafter.

»In med dig, elaka hexa,» skrek Pelle och knuffade till Magra Johanna för bröstet. Men i samma ögonblick grep hon fast i hans hår och då hon till hälften bedöfvad föll in i det brinnande rummet, indrog hon också Pelle med sig. I fallet slog han pannan så hårdt emot spiselhällen, att han förlorade sansen. Hvarken

han, eller Johanna Propp vaknade mera till lif; deras förbrända kroppar hittades dagen derefter bland ruinerna.

Inom kort blef det känt, att Magra Johannas uttalande om den unge lotsen voro alldeles falska. Detta grep Anna så hårdt, att hon ej fullt en månad efter sitt bröllop måste föras till ett dårhus. Hvad elaka tungor kunna åstadkomma, det är allmänt känt och att de fullt göra skäl för det straff, som möjligtvis kan drabba dem här i verlden, det torde näppeligen ingen kunde neka till. Åtminstone var Magra Johannas ömkliga ändalykt för framtiden en varning för ortens alla skvallerkäringar.

Svenssons Kalle.

Han var den värste rustibuss i byn och prest, föräldrar och skollärare gjorde allt för att göra honom stadig, men förgäfves. Alla de streck, mer eller mindre förargliga, som kunna dyka upp i en yster pojkhjerna, hade han dagligen för sig och isynnerhet voro byns gamla gummor i verklig ångest, så snart de på någon afsides plats mötte Svenssons Kalle. Och hur tindrande lyste ej hans vackra mörkblå ögon, hur trotsigt skakade han ej det djerft formade hufvudet, och hur skälmaktigt spelade ej leendet kring hans friska läppar efter väl fullbordat spratt! Svenssons Kalle var en vacker pojke, det erkände alla och när han uppnått sina tjuugu år, var det mer än en af bygdens unga tärnor, som på honom kastade sina mest värtaliga blickar.

Då Kalle blifvit myndig dog fadren-byskomakaren, modren hade gått ur lifvet redan då han »gick och läste fram sig.» Kalle hade dock aldrig varit hågad för skomakarens inestängda lif, utan istället tagit tjänst hos den närboende Fiskar-Matts. Och det fria lifvet ute bland Östersjöns fräsande böljor med dess faror, se det var något, som var i den hurtige ynglingens smak. Och snart hade han fått namn om sig att vara den djerfvaste och skickligast sjömannen på flera socknars kuststräcka.

Näväl, när fadren, som ofvan nämndes, dog, blef

Kalle, som var enda barnet, ostörd egare till både stugan och de till skomakeriyrket hörande nödvändighetsartiklarne. Vid efterseendet i gubben Svenssons gamla perlfärgade dragkista, hittadas några hundra kronor. Vipps afyttrade Kalle skomakerisakerna och iföljd deraf kunde han till sin stora glädje köpa den af Fiskar-Matts båtar, till hvilken han länge haft ett godt öga. Hvem var nu glad, om ej Kalle! Han var sin egen fiskare och han dansade länge muntert om i sin lilla snygga stuga. Men plötsligt fördystrades hans vackra anlete och han mumlade sorgset för sig sjelf:

»Hvad tjenar det till att vara glad. Jag får ändå aldrig Gertrud!

* * *

Vildt och skummande vräkte Östersjön för den rasande nordoststormen. Detta är i och för sig ingenting ovanligt för invånarne på östra kusten af Öland, men vid det här skildrade tillfället var spänningen i stigande, aldrahelst som ett stort skepp ett godt stycke från kusten oupphörligt hissade nödsignaler.

Bland de på stranden åskådande människorna befann sig äfven under genomresa till sin i närmaste socknen belägna egendom, grosshandlanden och skeppsredaren Peter Bångström. Sedan han en stund betraktat det nästan redlösa fartyget, utropade han med förfäran:

»Det är Sylphide, mitt eget skepp på väg från Reval till Kalmar och oassureradt. Stormen har drifvet det ur dess kosa och om ej någon kan lotsa in det i hamnen derborta, så är jag ruinerad. En stor belöning åt den, som för skeppet i säkerhet!»

Det var nog många, som försökte, men ingen lyckades. Två fiskare gingo ömkligen till botten, utan att något kunde göras för deras räddning. Under den allmänna villervalla, som blef en följd deraf, gaf ingen akt på hur en liten smäcker farkost sköt ut ett godt

stycke norr om samlingsplatsen och säkert styrde kurs på det vråkande fartyget. Förtviflad fortsatte patron Bångström sin färd mot hemmet, för att, om möjligt, i den trakten finna villiga bjelpare. Under färden hemåt kom ofrivilligt den tanken på honom:

»Besynnerligt, att jag inte såg till Svenssons Kalle, traktens djerfvaste sjöman. Hvar kan han hålla hus?»

Den lilla båten fortsatte emellertid sin färd och snart stod den djerfve Svenssons Kalle, drypande af vatten, men med hurtigt mod, på Sylphides däck.

»Hvad är du för en djerf sälle?» sporde skeppets befälhafvare. »Du har — —»

»Är rodret i ordning?» afbröt Kalle tvärt.

»Ja, men — —»

»Låt mig då sköta resten.»

Och med kraftig hand grep han tag i ratten. Lämpliga segel blefvo tillsatta, och snart gick det vackra, starkbyggda fartyget, säkert mot sitt mål, den lilla trygga hamnen. Så snart ankaret var kastadt och kaptenen ordnat en del af sina saker, tog han Kalle med sig och reste genast till patron Bångströms gård, dit han ankom på förmiddagen andra dagan.

* * *

Från denna gård hade man en vidsträckt utsigt öfver Östersjön, dock ej af den lilla hamn, der Sylphide låg säkert förtöjd, och detta i följd af en tvärkrökning på kusten.

Redan tidigt på morgonen hade Peter Bångström varit uppe och spejat med oroliga blickar ut öfver hafvet. Intet skepp syntes till.

»Kanske att de lyckligt inkommit i hamnen», yttrade hans vackra dotter Gertrud, och smekte fadrens kinder. »Förtrösta på Gud fader.»

»Ja, det är godt och väl, det», utbrast patronen

vresigt och när hans onda lynne nu en gång blifvit uppjagadt, kom han fram med ett spörsmål, som han redan för länge sedan tänkt att framställa, men som han af ömtåliga skäl hittills hållit inne med. Det lydde:

»Greta i Tången har hviskat mig i öronen, att du håller Svenssons Kalle kär. Det är väl inte sannt?»

En glödande rodnad betäckte den unga flickans ansigte. Efter ett par minuter sade hon:

»Jo, det är sannt.»

Peter Bångström rusade upp, men just som han ämnade urladda sin vredes fullaste skålar, öppnades dörren och kaptenen på Sylphide, tillika med Kalle, trädde in.

»Räddad!» skrek Peter Bångström. »Och skeppet?»

»Allt är räddadt genom honom. Han har med fara för sitt eget lif lotsat oss till säker ankargrund, och nu är han här för att få den utfästade belöningen.»

»Och hvad begär du?» sporde Peter Bångström med sväfvande stämma.

Och Kalle gaf endast detta svar:

»Gertrud.»

Peter Bångström, som ej var någon i själ och hjerta elak person, svarade efter en stunds betänkande:

»Ja, när du blir kapten.»

»Godt, yttrade Sylphides befälhafvare, »jag tager honom med mig och länge skall det ej dröja, förrän han för eget fartyg.»

Och denna spådom besannades. Då Sylphide några år derefter var på resa i tropikerna, afled dess gamle kapten. Styrmannen, Svenssons Kalle, förde derpå skeppet lyckligt hem och då blef det fröjd af när Peter Bångström genast nämnde den käcke sjöbussen till den döde kaptenens efterträdare. Innan sommaren gått till ända voro Kalle och Gertrud ett lyckligt par och då traktens befolkning sedermera talade om den unge kaptenen, sade den:

»Hvem skulle kunnat tro, att Svenssons Kalle skulle blifva en sådan man!

»Jo, jo men», inföll Peter Bångström och nickade så godt, »de störste vildbasarne i ungdomen bli för det mesta de bästa männen, ty i dem finnes det godt gry, ska' ni veta.»

Belönad kärlek.

»**D**et är då märkvärdigt, flicka, att jag inte kan få bugt med dig. Nu har jag i mer än en månad predikat för dig, att det inte går an, att du — — —»

»Då predikar du förgäfvets fader. Du har en gång hört hvad jag har sagt, och jag ryggar aldrig det löfte jag en gång gifvit. Du må göra med mig hvad du vill, stöta mig ifrån dig, göra mig arflös, men aldrig skulle du kunna förmå mig till att öfvergifva Mikko.»

»Du är bestämdt inte klok, flicka. En sådan skulle med glädje antaga fogdens anbud, men du, du — — —»

»Jag bryr mig inte alls om fogden, det har jag många gånger sagdt er, far.»

Detta korta samtal egde en afton rum mellan Pekka i Virdois kyrkby af Ruovesi socken i Finland, och hans sjuttonåriga dotter Selmi.

Vredgad öfver dottrens motstånd stampade Pekka häftigt i golfvet och gick ut för att under det han för sig sjelf mumlade några otydliga meningar, hvilka dottern ej kunde höra.

Några dagar derefter inträdde Pekka till dottern och sade, i det skadeglädjen tydligt stod att läsa i hans ansigte:

»Nu har Mikko blifvit utskrifven till krigstjenst och nu hoppas jag, att för alltid blifva honom kvitt.»

Selmis ansigte blef till en början blekt, men denna obehagliga rörelse vek snart bort. Med fast stämma svarade hon:

»Det tror jag inte. Mikko skall nog utmärka sig, och jag förtröstar på att Gud håller sin starka hand öfver honom.»

Från den dagen tilltog allt mera fadrens vresighet mot dottren. Denne lät sig dock icke afskräckas deraf. Visserligen var hon ej mera vid samma glada lynne som förut, och det kan ju ingen förtänka henne, alldenstund hon visste, att den älskade hvarje dag var utsatt för allehanda faror, men, den vänlighet, som alltid utmärkt henne, behöll hon ännu kvar. Det förgick knappt en enda timme, utan att hennes tankar voro hos den älskade.

* * *

Den 14 Juli 1808 var, måhända, den mest lysande dagen i den svensk-finska krigshistorien från den ödesdigra kampanj, som efter så mycken blodsutgjutelse, ryckte Finland från Sverige. Redan länge hade den, såsom anförare oduglige Klingspor låtit de efter en sammandrabbning långtande trupperne vika undan. Följden deraf blef segern vid Siikajoki, samt många andra smärre framgångar. Slutligen träffades båda härrarne vid Lappo och der utkämpades en strid, som i den svensk-finska krigshistoriens analer icke torde finna sitt motstycke.

Då björneborgarne slutligen fingo under några minuter pusta ut vid Ritoruski backe, syntes en mörk linie närma sig från andra sidan. Det upptäcktes genast att det var en fiendtlig afdelning, som antagligen hade till uppgift att taga den lilla björneborgsskaran till fånga, eller också spränga den.

I ett nu satte sig von Döbeln i spetsen för en afdelning och gick med stormsteg upp mot backen. Sammandrabbningen var ytterst hetsig. Ingen ville gifva vika. Midt under den hetaste striden blef von Döbeln omringad af ett tjugotal kosacker. Von Döbelns skara försvarade sig med verkligt hjeltomod, men mot öfvermakten glesnade leden allt mer och mer. Och just i det mest kritiska ögonblicket framstörtade en liten trupp på omkring femtio man. I spetsen sprang Mikko från Murtoleks i samma ögonblick som en kosack lyftade sabeln öfver von Döbeln, tumlade han tillbaka med klufvet hufvud.

»Det var en karlakt, som gaf det hugget,» utropade von Döbeln och såg sig om. »Stig fram, du, som gjorde denna sak så bra.»

Mikko ville ej stiga fram godvilligt men han tvangs slutligen dertill.

»Hvad heter du?» sporde von Döbeln.

Mikko nämnde sitt namn och sin hemvist.

Han hade nätt och jemt hunnit sluta, förrän björneborgarnes tappre chef började trefva här och der i fickorna. Slutligen fick han tag i en blank penning, lutade sig ned från hästen och fästade det lilla glänsande föremålet på Mikkos bröst. Det var tapperhetsmedaljen.

* * *

Fogden Strängman var en sträng herre. Hans hat till Mikko ökades för hvarje dag, ju mera motstånd Selmi gjorde. Han hade svurit på att han, antingen med lock, eller pock, skulle ega den unga flickan. Till den ändan hade han inköpt en skuldsedel, som Pekka utgifvit till annan person. Med denna skuldsedel i handen infann han sig hos den unga flickan och sade:

»Vill du blifva min, så rifver jag sönder den här papperslappen, annars — —»

»Annars», afbröt den unga flickan och såg sin efterhågsne friare käckt i ögonen.

»Låter jag gården gå under klubban.»

»Ja, gör det,» svarade Selmi lugnt, »men inte vinner ni någonting med det.»

Den unga flickan hann knappt tala till punkt, då en af omkring 50 man bestående trupp gjorde halt utanför grinden. Från truppen skilde sig genast en yngling, sprang med lätta steg fram till Selmi och slöt henne i sina armar under det han pekande på medaljen, utropade:

»Den här fick jag vid Lappo.»

Men då Mikko, ty det var han, varseblef fogden, sporde han:

»Hvad vill han här?»

»Det vet du väl,» svarade Selmi. »Om jag inte går in på att blifva hans hustru, så säljer han fars gård.»

»Åh, så fort går det väl inte,» hördes i detsamma en manlig röst utropa. Fogden vände sig förbluffad om, men blef ännu mera slagen af häpnad, när den ståtliga ryttaren fortfor:

»Hur stor är summan?»

Det var med möda som fogden fick ur sig detta svar:

»Tre hundra riksdaler.»

Han hade nätt och jemt fått det öfver läparne, förrän den ståtliga ryttaren öfverräckte till fogden den uppgifna summan. I och med detsamma yttrade han:

»Jag känner till hela historien och vet att ortens kronofogde ej allenast är hatad af befolkningen, utan äfven i hemligt förstånd med våra fiender.»

Då han slutad denna mening vinkade han åt en ordonans och några minuter derefter var Sträng-

man tagen i förvar. Det besannade sig sedermera att von Döbeln hade rätt, och slutet blef att den stränge fogden innan krigets slut ej var bland de lefvandes antal.

Men gubben Pekka fann för godt att snart gifva sin tillåtelse till Selmis förening med den nyutnämde korporalen Mikko och det besannades alltså, att den troгна kärleken till slut ändock fått sin belöning.

Bakslag.

Yöstra delen af Granfjärden är Fagerön belägen. Ett just icke bredt vatten skiljer den från Engsön. På sydligaste delen af den först nämnde ån låg vid tiden för denna berättelse, år 1680, en liten grönmålad oansenlig stuga, täckt inbäddad i en lummig skog, som småningom sträckte sig uppåt berget. Det var klockarens Majas Kyl, som egde den lilla stugan. Ensam bodde hon der likväl icke. Dottren Alva, hennes enda barn, var också hennes ålderdomströst och den vackra flickan gjorde också skäl för denna benämning, ithy att hon på det aldra bästa sätt omhuldade sin gamla moder.

En vacker sommarmorgon det ofvan nämnda året, syntes en liten båt styra ut från Engsön och sätta kurs på Fagerön. Fyra personer befunno sig i den lilla farkosten, som med raska årtag franrodde af en gammal väderbiten sjöman. Färden gick, oaktadt den häftiga rodden, ganska långsamt, alldenstund vädret var blåsigt och rakt stick i stäf.

»En ganska vacker ö,» utbrast den i aktern sittande ynglingen om vid pass 25 års åldrar. »Det tyckes blifva herrligt att der få duka upp sin frukost.

»Jag säger det samma, ers — —»

Den gråhårsman, som yttrade dessa ord, nedstades genast af ynglingen genom en rörelse med ena handen och en svagt förebrående blick.

Omsider lade farkosten till vid Fagerön, och nästan samtidigt härmed sprang Alva ut och viftade ett gladt välkommen. Denna glada välkomsthelsning var dock egnad den gamle roddaren, till hvilken den vackra flickan hängifvet slöt sig under det hon sporde:

»Hur mår Ivar, fader Bengt?»

»Bra, min flicka,» svarade den gamle roddaren. »Han lät helsa dig så mycket.»

»När kommer han hit öfver?»

»Det nämnde han ej. Jag tror att du längtar efter honom,» fortfor gubben Bengt och nöp skälmaktigt den vackra flickan i hakan.

»Ja, det veten I väl, fader Bengt, att jag gör,» inföll Alva okonstladt, »och» fortfor hon, under det hennes ansigte fick en dyster prägel, »jag längtar så mycket heldre efter Ivar, som länsmannen var här i går afton och hotade med att köra ut mor, så fram jag inte till om söndag hade beslutit mig för att blifva hans hustru. Och I veten jemväl,» fortsatte den unga flickan trohjertadt, att jag endast håller af Ivar och att ingen annan än han blifver min man. Huru skola vi nu göra?»

»När kommer länsmannen hit?» sporde i det samma den förut omtalade ynglingen och trädde fram till Alva.

»Om måndag, nådige herre.» inföll Alva nigande.

»Är han så svår, som du säger?»

»Ja herre,» inföll nu Bengt, »han är den värste bondplågaren i orten och det finnes här ingen, som tål honom.»

»Men, hvarför klagen I ej för kronofogden?»

»Hvad skulle det tjena till! Han håller med länsmannen och för resten får aldrig fattigt folk rättvisa gent omot kronans embetsmän.»

Ynglingens ansigte mulnade betydligt, när denna osminkade sanning kom i dagen. Han yttrade likväl icke ett enda ord om denna sak. De ganska hungrige resenärerna höllo derefter till godo med en enkel, men renlig frukost hos den gamla klockarenskan, som oförbehållsamt berättade om rätta tillståndet i trakten.

Den fåordige ynglingen var idel öra och när han om aftenen lät ro sig och sitt sällskap tillbaka till Engsön, lade han ett par blanka dukater på den fattiga enkans grofva ekbord.

* * *

»Ja, nu gäller det, mor Maja,» yttrade länsman Pundgren, i det han ganska tidigt på måndagsmorgonen trädde in till klockareenkan. »Hur går det nu? Har Alva gifvit med sig?»

»Aldrig,» svarade den unga flickan med bestämd röst. »Ni har en gång hört mitt svar.»

»Jaså,» menade länsmannen och hans stämman blef ännu hårdare. »Då är det också klart hvad jag gör. Men är detta ditt sista ord?» slutade han, vänd till Alva.

»Ja,» svarade den unga flickan med säker stämman, »det är mitt sista ord.»

»Nisse,» ropade i det samma länsman Pundgren, »kom in så börja vi.»

Men, samtidigt med länsmansdrängen inträdde också i stugan fyra personer, de fordne gästerna tillsammans med Ivar, som i fadrens ställe rodte dem öfver från Engsö. Vid anblicken af Ivar mulnade länsmannens ansigte betydligt och han skrek:

»Gå din väg, pojke! Du har inte här att göra!»

»Jo, det har han visst, det,» utropade samtidigt Alva, i det hon sprang rakt i Ivars famn. »Han skall försvara mig för dig, du eländige bondplågarare.»

Denna hårda tillvitelse kom länsman Pundgren att rodna upp öfver öronen, aldrig mest för närvaron af de okände. Han sansade sig likväl och yttrade till drängen:

»Bär ut hvad som finnes här inne och — —»

»Håll,» utbrast i detsamma den okände ynglingen.

»Hur stor är enkans skuld?»

Länsmannen nämnde summan.

»Der är den,» yttrade ynglingen och lade summan på bordet, »men,» fortfor han och hans ögon flammade, »nu lyster det mig att tala med dig. Bondplågare har du kallats och jag har sport, att du gör skäl för namnet.»

»Jag behöfver ej svara för någon annan än fogden,» inföll Pundgren spotskt. »Hvem vet för resten hvilka landsstrykare I ären.»

»Åh, det skall du allt bli varse,» utbrast den äldste i ynglingens sällskap. Befäller ers majestät att — — —»

Ett stönande läte från Pundgrens läppar kom tälaren att tystna. Den morske länsmannen satt hopsjunken på en stol och hade dödens färg i ansigtet.

»Kungen», hviskade mor Maja, Alva och Ivar, der de bildade en särskild grupp i en vrå af stugan, och den först nämnda utbrast, i det hon gick fram till Karl XI:

»Herre konung, tack för den hjälp I lemnat oss. Nu kan jag med glädje lägga mina trötta ögon tillhoppa, då jag vet, att mina kära äro räddade.»

Och lugn blef det äfven för den gamla klockarenkan och i hennes efterkommandes minnen stod alltjemt kung Karl i gestalten af deras gode skyddsengel.

Den ende som ej kunde rosa sin dag, det var länsman Pundgren. Afsatt från sin befattning, slutade han som tiggare och fanns en kall vintermorgon liggande ihjelfrusen vid Engsö kyrka.

Finngubben.

Ungefär en mil i vester från Jönköping är den så kallade Dumme mosse belägen, just på sjelfva gränsen mellan Tveta och Mohärad. Nämnde mosse hör just icke till de minsta slagen, den håller nämligen omkring fyra mil i omkrets och är till största delen belägen inom det först nämnda häradet. Mossens yta prydes af flere vackra, skogbeväxta holmar, af hvilka finnholmen var den största. Sitt namn hade den fått deraf att finngubben Pekka en ruskig dag kommit till trakten och genast rott ut till nämnde holme, der han med rastlös ifver byggde sig en koja.

Gubben Pekka var dock ej ensam. I hans sällskap befann sig en ung och vacker flicka, som inom kort omtalades såsom traktens fagraste tärna. Och länge dröjde det ej förrän traktens rikaste bondsöner täffade om att få henne till hustru. Gubben Pekka sade dock nej och uppväckte för den skull en afvoghet, som snart blef allmän i hela trakten.

Aina, gubben Pekkas brorsdotter, hade snart gjort sitt val. Och detta val hade fallit på den raskaste fiskaren i hela omnejden. Då Pekka en dag öfverraskade Jan, så hette den unge fiskaren, och brorsdrottren vid ett kärligt samtal, rusade han på Jan. Denne vände sig förvånad om och sporde:

»Hvad kommer åt er, fader Pekka?»

Och med dessa ord sköt han den hetlefrade gubben åt sidan.

»Hvad som kommer åt mig,» sporde Pekka och betraktade ilsket de älskande. »Jo, det skall jag snart säga dig. Hvarför söker du Aina?»

»Derför att jag håller henne kär?»

»Det har du ej rättighet till.»

»Hvarför?»

Gubben gjorde verkligen stora ögon, då han förnam denna fråga. Han teg några minuter och sade derefter:

»Det är jag, som beslutar öfver hennes framtid.»

»Det var besynnerligt.»

»Ja, du må tycka hvad du vill, men jag har min egen vilja för mig sjelf.»

Detta samtal fördes på den lilla landstunga, på hvilken Pekka hade byggt sin stuga. Blott ett par alnar skiljde finngubben från vattnet. Ifrig som han var lade han ej märke dertill. Då han ilskan som han var i ett rusade på Jan, tog han ett par felsteg och ett plum-sande hördes, samtidigt med att ett anskri genomskar luften.

»Gode Gud,» utropade den unga flickan förskräckt, »han kan ju ej simma.»

Detta var nog för Jan. Hastigt kastade han sig i vattnet och lyckades, efter en hård kamp, att uppdraga den med döden kämpande Pekka. Sedan han kommit till medvetande, yttrade han med mindre hårdhet än förut:

»Jag får tala med dig sedan.»

Efter dessa ord tog hon brorsdottren under armen och gick in i stugan. I dörren vände sig den unga flickan om och den blick, hon gaf Jan, borgade för, att hans raska handling ännu mera befastat hennes varma kärlek.

* * *

»Nu måste du gifva med dig,» utbrast Pekka med hård stämma. »Klockaren har begärt din hand och han skall äfven hafva den. Kom ihåg det.»

»Men,» inföll Aina med bestämd röst, »jag kom-

mer aldrig att blifva klockarens hustru. Den enda, jag älskar, är Jan.»

»Vet du inte att du skall lyda mig?»

»Prosten har sagt att den man älskar, den — — —»

»Inte bryr jag mig om hvad prosten säger,» afbröt Pekka. »Du måste också betänka, att klockaren innehafver en ställning i samhället, som kommer att göra att du — —»

Nu var det Ainas tur att infalla:

»Hvad bryr jag mig om hvilken ställning jag kommer att få blott jag blir lycklig och det kan jag ej bli utan med Jan. Dessutom tror jag att jag i den här saken endast har att svara inför Gud och mig sjelf.»

»Hvem har satt sådana dumheter i din skalle?» röt Pekka och for upp som en raket. »Hvad har du att göra i prestgården, och kom för resten ihåg att du har mig att tacka för allt. Har jag inte gifvit dig kläder och föda under så många år, och — — —»

»Det vet jag nog,» afbröt den unga flickan, »men hvad jag har blifvit skyldig, det skola vi nog afbetala. Dessutom,» fortfor hon och såg på Pekka med en förebrående blick, »har du väl ej ännu glömt, att du har att tacka Jan för att du ännu lefver. Jag tycker, att du borde visa honom *någon* tacksamhet åtminstone.»

»Ja, det tycker också jag,» inföll i detsamma en röst från den på glänt stående dörren. Det var prosten i Sanseryd och Dumme-Jan, såsom den unge fiskaren allmänt kallades, som trädde in. Prosten fortfor:

»Det är ett allmänt tal om, att du är hård mot din brorsdotter. Så har du ej någon som helst rättighet här, alldenstund du tillhör ett annat land. Du måste därför vara betänkt på att med det allra första afflytta härifrån.»

Pekka tog ett par steg tillbaka och betraktade med stirrande blickar prosten och hans följeslagare. Och innan desse hunno tänka en enda tanke hade Pekka rusat på Jan. Den unge fiskaren grep honom dock med kraftiga armar och satte honom mot ena väggen.

»Jag skulle kunna taga edert lif när jag behagade,» yttrade Jan. »Jag hyser dock intet hat till eder, oakadt ni

tillfogat mig så mycket illa. Också har jag kört mig för och mitt för eder näsa tager jag Aina. Kom, min vän,» fortfor han och slöt den unga flickan i sin famn. »Prosten har lofvat att du får vara i prestgården till dess lysningen är öfver.»

Pekka svarade ej ett enda ord. Ej heller gjorde han min af att hindra brorsdottren från att följa den unge fiskaren. Men, sednare på aftonen syntes ett starkt eldsken från den lilla holmen och då folk skyndade dit, var Pekkas koja blott en rykande askhög, i hvilken lemningarne efter honom sjelf hittades.

Finnuggbens tragiska slut grumlade ej länge Jans och Ainas lycka. Men i trakten kring Dumme mosse ansågs länge den plats der Pekkas koja stått, såsom förbannad och ingen vågade passera densamma ensam på dagen, mycket mindre sedan det blef mörkt.

»För tapperhet till sjös»

Ett hundraårigt minne.

Troligtvis är en medalj med ofvan citerade inskription den allra första, som utdelats i Sverige, och antagligt är, att den äfven kommer att blifva den sista. Den har också ett så mycket större värde för vår sjökrigshistoria, som den blifvit gifven åt en — kvinna, hvilken genom mod och rådighet visat att hon i farorna egde mera tillförsigt och uthållighet än män, danade i krigets hårda skola.

Se här beviset för detta, i mångens ögon kanske något för djerfva påstående.

Det var under sommaren år 1790. Den svenska örlogsflottan hade oförsigtigt nog inseglat i den trånga och långsträckta Viborgska viken och följderna deraf blef snart, att den innestängdes af den ryska.

Der kunde naturligtvis den då varande storamiralen och segraren vid Hogland tvenne år förut, hertig Karl af Södermanland, sedermera konung Karl XIII, icke gifva sig på nåd och onåd, utan beslöt på råd af flaggadjutanten och löjtnanten Gustaf af Klint att med våld slå sig igenom det blockerade inloppet. Man valde den venstra vägen, och skulle denna ej kunna passeras, vore man tvungen att retirera in till Björkö sund. Det var en svår klämma, som den svenska örlogsflottan råkat i, men, lyckan gynnade den, såsom vi veta, till sist och

oaktadt stora förluster kom den ändock utur nätet i någorlunda stridbart skick.

Vid »arméens flottas eskader» tjenstgjorde då kaptenen Paul H. Scharff. Då reträtten började lät han nedföra sina saker i en af kronan köpt, vanlig, roslags-skuta, lastad med fyratio tunnor ärter, tillhöriga kronan. Några få hade också blifvit förda om bord. Skutans besättning utgjordes af fem båtsmän. Derjemte medföljde kapten Scharffs tjensteflicka, Anna Maria Engsten, född 1762 i Fernebo socken, vid pass två mil vester om Sala och alltså vid den tidan tjuguuåtta år gammal. Och att hon var en rask vestmanländska, det ådagalade hon nogsamt under hela den tid, som den våghalsiga genombrytningen varade.

Redan i början af densamma råkade den lilla skutan, som naturligtvis gick för fulla segel, ut för den olyckan, att träffas af en så kallad stångkula, hvilken åstadkom en stor förödelse på det lilla, bräckliga, fartyget.

Den krossade nemligen icke allenast den lilla kajutans båda sidor, utan ramponerade äfven i högst betänklig grad skutan, så att vattnet började att tränga in i skrovet. Ett får, som krupit in i kajutan, blef dödadt.

Lägg dertill den våldsamma kanonaden och de tätt hviuande kulorna, så må man sannerligen icke mycket förundra sig öfver om de fem båtsmännen blefvo litet underliga och förskrämda till mods. Denna förskräckelse ökades allt efter som striderna rundt omkring dem blefvo häftigare. De fem krigsmännen stodo ej heller längre ut, synnerligast som vattnet började att mer och mer tränga in i skutan.

Slutet blef att de i sin häpenhet lade råd om hur de bäst skulle kunna rädda sig undan den allt mera hotande faran och följderna af öfverläggningen blef att den lilla båten, som hittills lyckligtvis blifvit oskadad, skulle anlitas i och för räddningen.

Beslutet sattes genast i verkställighet och de fem båtsmännen stego ned i jullen. Men, när de också bjödo Anna Maria en plats derstädes, svarade hon raskt.

»Nej, jag har fått befallning att se till min husbondes saker, och så länge de äro i behåll stannar jag kvar här.»

Sedan båtsmännens alla öfvertalningar visat sig fruktlösa lemnade de roslagsskutan och den troгна tjensteflickan åt sitt öde.

Detta såg också ut att blifva det aldra sorgligaste, ty innan båtsmännen lemnade sin plats, hade de strukit alla segel, hvadan skutan nu hjälplös dref för vinden.

Här visade sig nu Anna Maria Engstens rådighet i den vackraste och mest beundransvärda dager och ådagalade tydligt att det kvinliga modet mer än en gång kan vara större än männens mod.

Trots det intensiva kulregnet började den modiga flickan att leta efter de tåg, med hvilka seglen hissas och efter en god stund fick hon äfven rätt på desamma. Men att helt och hållet upphala seglen, dertill förslogo ej hennes krafter, hvadan hon endast kunde få upp dem knappt till hälften. Äfven häruti gynnades hon af försynen, ty hade hon kunnat hissa seglen fullt, skulle båten, som allt mera började att taga in vatten, ovilkorligt hafva kantrat, i all synnerhet som vinden just i det draget började att mer och mer friska i.

Men, hur skulle de svåra läckorna kunna botas? Detta syntes nästan omöjligt, men flickan, hon fann snart på råd hon. Hastigt ref hon af sig så mycket af sina kläder som hon kunde undvara och stoppade dem in i hålen, hvarefter hon måste dela sin tid och uppmärksamhet mellan pumpen och rodret.

Härunder ansattes hon på det hårdaste med en förfärlig eld från en rysk fregatt och hon skulle troligtvis antingen blifvit tagen, eller skjuten i sank, om icke fregatten sjelf stött på grund och varit nödsakad att inställa sin eld.

Dagen led emellertid till sitt slut, men den modiga flickan forfor att segla på vinst och förlust och snart kunde hon se land. Då hon trodde sig vara i säkerhet lät hon ankaret gå och befann sig då i den omedelbara närheten af Svensksund, der den svenska skärgårdsfloattan sex dagar sednare totalt krossade den ryska.

Denna vågsamma färd hade den trogna tjensteflickan gjort ensam och till en längd af närmare 8 svenska mil, samt dervid räddat icke allenast sin herres tillhörigheter, utan äfven sitt eget lif.

Kapten Scharff underrättade sedermera konung Gustaf III om den sällsynt modiga bragden och konungen belönade den, förutom med ofvannämnda medalj som Anna Maria Engsten fick rättighet att i blått band bära på bröstet, äfven med femtio riksdaler, en ganska anseelig summa på den tiden.

Och att denna episod står så godt som enstaka i vår svenska sjökrigshistoria, det är allt temligen säkert.

Knut.

Julen är nu slut och den är för oss blott ett minne, för somliga ett dystert, sorgbemängdt sådant, för det andra en hågkomst af lyckliga dagar! Men, vi kunna ju trösta oss med, att den kommer tillbaka, denna efterlängttade tid, barndomens och ungdomens solskensdagar midt uppe i den kalla vinterns isande stormar och väldiga snödrifvor.

Nu för tiden, då nästan allt undergår förändring, är den officiella delen af julen slut med trettondedagen den 6 januari, men i forna tider utsträcktes den glada högtiden ända till den 13 i nämnda månad, hvilken dag bär namnet Knut. Derefter hafva vi också det gamla, kända rimmet, som ännu der och hvar bibehåller sin betydelse:

»Tjugondag Knut
kör julen ut.»

Anledningen till att den 13 januari bär namnet Knut uppgifves vara olika. Under det somliga hålla före att dagen blifvit uppkallad efter Knut IV Svensson, kallad »den helige,» konung i Danmark, vilja andra bevisa att det är hertigen Knut Lavard, son till Erik Eje-god och brorson till Knut den helige, som blifvit denna dags skyddspatron. Hvad som här vid lag är det rätta,

har hittills ej blifvit nöjaktigt förklaradt, hvadan vi med skäl kunna gifva båda tolkarena i viss mån rätt. Här måste dock anmärkas, att hertig Knut Lavard på visst sätt väger något tyngre i vågskålen än hans farbroder.

Knut Lavard föddes i Roeskilde den 12 mars antagligen år 1091 och hade såsom yngling många äfventyr att genomgå, isynnerhet i striderna mot obotriterne, som de i Mecklenburg och Vagrien bosatte slaverna benämndes. Sedan Knut 1115 blifvit hertig af Jutland angrep han obotriternas fruste, Henrik. Denne, som ansåg sig för svag till allvarligt motstånd, ingick slutligen ett vänskapsförbund med Knut och utkorade honom till sin efterträdare. Vid Henriks död blef han alltså obotriternes »knes» och upphöjdes år 1129 af den tyske kejsaren till konung öfver det nämnda folket.

Men, en hans frände, hertig Magnus Nilson, bar i sitt hjerta ägg till honom och när den fridsamma Margareta Fredkulla dog den 4 nov. 1130, utbröt kampen på allvar mellan Knut och Magnus. För att så mycket säkrare kunna bringa sin fiende om lifvet gick Magnus till väga på ett förrädiskt och lömskt sätt. Han bjöd nämligen Knut till ett julgille i Roeskilde. Utan att ana något svek begaf sig Knut, trots sin gemåls varningar, dit. Han lyckades också att undgå de under gillet anstiftade mordförsöken och begaf sig på hemresan till en sin fränka, fru Cecilia på Haraldsted i närheten af Ringsted, en stad i mellersta Seeland. Härunder lockades han i en närbelägen skog och blef der lömskt öfverfallen och mördad den 13 (7 g. st.) januari 1131 af Magnus och hans folk.

Denna tragiska död verkade så på danskarne, att icke allenast de, utan äfven biskoparne i Lund och Upsala förklarade honom för helgon, hvarefter han blef skrinlagd i Ringsted den 7 januari 1170.

Äfven Knut den helige blef mördad men i staden *Odense i S:t Albano kyrka.*

I forna dagar, äfven under den tid som katolicismen var herskande i Norden, plägade julborden kvarstå fullt dukade ända från den 24 december, julaftonen,

till den 13 januari, tjugonedagen, och under denna tid afföste oupphörliga fester hvarandra och ännu finnes det utan tvifvel mången åldring, som kan påminna sig huru det gick till i hans barndom.

Dans och lekar hörde då till ordningen nästan hvarje afton och det fanns väl knappast någon nordisk by eller annat mindre samhälle, der icke de sedvanliga julgillena firades. Det är visserligen sannt, att dessa icke alltid voro af den fredliga art, som med den stora glädjehögtiden åsyftades, och ännu in i vår upplysta tid efterlemnade dessa gillena ganska allvarsamma, till och med blodiga spår, men i stort betraktade var det ändå den uppslupna och oförargliga glädjen, som var den egentliga hedersgästen.

Tjugonedagsafton blef det af maträtter tyngda julbordet afdukadt. Den förnämsta kakan benämndes julkusen och den gömdes alltid på det omsorgsfullaste, emedan den troddes utöfva en välgörande verkan vid den snart ingående såningstiden.

Under hela julhelgen voro golfven beströdda med halm till åminnelse af krubban i Betlehem och ingen tordes på minsta sätt förstöra den. Men, den nämnda aftonen, sedan dansen en god stund blifvit trådd, utbars halmen med en viss högtidlighet och blef derefter noga förvarad »såsom nyttig till mången god ting». Om denna »nytta» säger en författare:

»Den vidskepelse, som ännu råder hos vår allmoge, att om man gifver kreaturen att äta af julhalmen, då de om våren första gången utsläppas på bete, skola de ej anfallas af sjukdomar eller skingras, att om den utströs på en åker, skall åkern bära mycken säd och att om frukträd dermed omlindas, skola de bära mycken frukt, synes också både hänvisa på julhögtidens betydelse i hedendomen och bevisa att bruken af halmbredning, som i medeltiden och ännu senare äfven vid andra högtidligheter varit antagen och utsträckt icke allenast till golf, men äfven till vägar och gator, ifrån julhalmen leder sina anor.»

Det berättas nemligen, att, då Erik XIV år 1561 återkom till Stockholm efter det han blifvit krönt i

Upsala, de gator, der han passerade fram voro betäckta med gräs eller halm.

De lekar, som nästan allmänt voro brukliga i forna tider, och hvilka upphörde med tjugonedagen, voro enligt en visa följande:

»Juleklubben, stå på stubben,
draga gränja, väga malt,
meta lakar, skifta makar,
spänna kråka, väga salt,
bära vatten, nappa katten,
låna eld och springa rå,
tämja stutar, märka trutar,
sätta rofvor, stå i så.

Preka gylta, gå på stylda,
mussla sko och mjölka björn,
led' upp dockor, slagta bockar,
bära jul och gå på stör'n.
Markus daska, Lussi las'a,
hålla räf och gäsalek,
bräcka murar, vattna tjurar,
hoppa krysse, nappa stek.

Skrämra danskar, draga handskar,
smida rart och stinga vägg.
Stå på hufve' gå i grufva,
sticka skomarn, gömma ägg,
dra till tingen, gömma ringen,
köpa fisk och svälta räf,
ta upp fyrkar, spåna kyrkor,
draga kaffe, sälja väf.

Dyka slantar, kasta vantar,
sissla barsöl, klappa brud,
brudekransen, björnedansen,
göra vispar, klappa fru.
Pipp rapp tali, sörja Mali,
skrubba käring och få katt.
Skjuta ruggor, skapa styggor,
tända ljuset, söka skatt.

Julerofvan, helsa påfvan,
friare på stolar tre.
Spisen flytta, kullerbytta,
blås' ut ljuset, klyfva ved.
Kurra gömsen, pippla hönsen,
hammarsmeden, storma skans.
Dela lotter, gifta dotter,
blacka sko och ro till lands.»

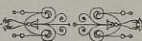
Men, det var ju i forna, möjligtvis ej så aflägsna, tider, som dylika lekar ganska allmänt förehadades, spredde en jublande glädje i ungdomskretsarna och väckte hos de äldre angenäma hågkomster från forna dagar i deras lif. Antagligen öfvas de väl ännu der och hvar i de nordiska bygderna, men den fordna karakteren är nu mera långt ifrån densamma. En annan tid med andra åsichter har nu inträdt och många sekel skall det nog icke dröja, förrän julhögtidens och tjugonedagens sprittande dansar och lekar skola vara blott en saga, till hvilken framtidens ungdom lyssnar med samma andakt och förundran som vi lyssna till hedendomens och medeltidens sägner om huru samlifvet i vårt land under de stora högtiderna då var beskaffadt.

1870
The first of these is the
fact that the population
of the country has increased
in the last few years
and that the number of
inhabitants is now
greater than it was
in the year 1850.
This is due to the
fact that the country
is now more fertile
and that the soil is
better than it was
in the year 1850.
The second of these
is the fact that the
country is now more
populated than it was
in the year 1850.
This is due to the
fact that the country
is now more fertile
and that the soil is
better than it was
in the year 1850.
The third of these
is the fact that the
country is now more
populated than it was
in the year 1850.
This is due to the
fact that the country
is now more fertile
and that the soil is
better than it was
in the year 1850.

INNEHÅLL.

Djerfhet ger lycka	Sid 3.
Guldskeppet	> 10.
Rättvisan vakar	> 13.
Truls i Storbyn	> 17.
Den okända	> 23.
I Ryssby kyrka	> 26.
»Land!»	> 29.
Lycklig räddning	> 34.
Tobias Råh	> 39.
Vid Gaddarne	> 45.
Pelle Snabb	> 51.
Tabergs-gubben	> 55.
Magra Johanna	> 59.
Svenssons Kalle	> 63.
Belönad kärlek	> 68.
Bakslag	> 73.
Finnugubben	> 77.
»För tapperhet till sjös»	> 81.
Knut	> 85.

LIBRARY

1	Introduction
2	Chapter I
3	Chapter II
4	Chapter III
5	Chapter IV
6	Chapter V
7	Chapter VI
8	Chapter VII
9	Chapter VIII
10	Chapter IX
11	Chapter X
12	Chapter XI
13	Chapter XII
14	Chapter XIII
15	Chapter XIV
16	Chapter XV
17	Chapter XVI
18	Chapter XVII
19	Chapter XVIII
20	Chapter XIX
21	Chapter XX
22	Chapter XXI
23	Chapter XXII
24	Chapter XXIII
25	Chapter XXIV
26	Chapter XXV
27	Chapter XXVI
28	Chapter XXVII
29	Chapter XXVIII
30	Chapter XXIX
31	Chapter XXX
32	Chapter XXXI
33	Chapter XXXII
34	Chapter XXXIII
35	Chapter XXXIV
36	Chapter XXXV
37	Chapter XXXVI
38	Chapter XXXVII
39	Chapter XXXVIII
40	Chapter XXXIX
41	Chapter XL
42	Chapter XLI
43	Chapter XLII
44	Chapter XLIII
45	Chapter XLIV
46	Chapter XLV
47	Chapter XLVI
48	Chapter XLVII
49	Chapter XLVIII
50	Chapter XLIX
51	Chapter L
52	Chapter LI
53	Chapter LII
54	Chapter LIII
55	Chapter LIV
56	Chapter LV
57	Chapter LVI
58	Chapter LVII
59	Chapter LVIII
60	Chapter LIX
61	Chapter LX
62	Chapter LXI
63	Chapter LXII
64	Chapter LXIII
65	Chapter LXIV
66	Chapter LXV
67	Chapter LXVI
68	Chapter LXVII
69	Chapter LXVIII
70	Chapter LXIX
71	Chapter LXX
72	Chapter LXXI
73	Chapter LXXII
74	Chapter LXXIII
75	Chapter LXXIV
76	Chapter LXXV
77	Chapter LXXVI
78	Chapter LXXVII
79	Chapter LXXVIII
80	Chapter LXXIX
81	Chapter LXXX
82	Chapter LXXXI
83	Chapter LXXXII
84	Chapter LXXXIII
85	Chapter LXXXIV
86	Chapter LXXXV
87	Chapter LXXXVI
88	Chapter LXXXVII
89	Chapter LXXXVIII
90	Chapter LXXXIX
91	Chapter LXXXX
92	Chapter LXXXXI
93	Chapter LXXXXII
94	Chapter LXXXXIII
95	Chapter LXXXXIV
96	Chapter LXXXXV
97	Chapter LXXXXVI
98	Chapter LXXXXVII
99	Chapter LXXXXVIII
100	Chapter LXXXXIX
101	Chapter LXXXXX
102	Chapter LXXXXXI
103	Chapter LXXXXXII
104	Chapter LXXXXXIII
105	Chapter LXXXXXIV
106	Chapter LXXXXXV
107	Chapter LXXXXXVI
108	Chapter LXXXXXVII
109	Chapter LXXXXXVIII
110	Chapter LXXXXXIX
111	Chapter LXXXXXX
112	Chapter LXXXXXXI
113	Chapter LXXXXXXII
114	Chapter LXXXXXXIII
115	Chapter LXXXXXXIV
116	Chapter LXXXXXXV
117	Chapter LXXXXXXVI
118	Chapter LXXXXXXVII
119	Chapter LXXXXXXVIII
120	Chapter LXXXXXXIX
121	Chapter LXXXXXXX
122	Chapter LXXXXXXXI
123	Chapter LXXXXXXXII
124	Chapter LXXXXXXXIII
125	Chapter LXXXXXXXIV
126	Chapter LXXXXXXXV
127	Chapter LXXXXXXXVI
128	Chapter LXXXXXXXVII
129	Chapter LXXXXXXXVIII
130	Chapter LXXXXXXXIX
131	Chapter LXXXXXXX
132	Chapter LXXXXXXXI
133	Chapter LXXXXXXXII
134	Chapter LXXXXXXXIII
135	Chapter LXXXXXXXIV
136	Chapter LXXXXXXXV
137	Chapter LXXXXXXXVI
138	Chapter LXXXXXXXVII
139	Chapter LXXXXXXXVIII
140	Chapter LXXXXXXXIX
141	Chapter LXXXXXXX
142	Chapter LXXXXXXXI
143	Chapter LXXXXXXXII
144	Chapter LXXXXXXXIII
145	Chapter LXXXXXXXIV
146	Chapter LXXXXXXXV
147	Chapter LXXXXXXXVI
148	Chapter LXXXXXXXVII
149	Chapter LXXXXXXXVIII
150	Chapter LXXXXXXXIX
151	Chapter LXXXXXXX
152	Chapter LXXXXXXXI
153	Chapter LXXXXXXXII
154	Chapter LXXXXXXXIII
155	Chapter LXXXXXXXIV
156	Chapter LXXXXXXXV
157	Chapter LXXXXXXXVI
158	Chapter LXXXXXXXVII
159	Chapter LXXXXXXXVIII
160	Chapter LXXXXXXXIX
161	Chapter LXXXXXXX
162	Chapter LXXXXXXXI
163	Chapter LXXXXXXXII
164	Chapter LXXXXXXXIII
165	Chapter LXXXXXXXIV
166	Chapter LXXXXXXXV
167	Chapter LXXXXXXXVI
168	Chapter LXXXXXXXVII
169	Chapter LXXXXXXXVIII
170	Chapter LXXXXXXXIX
171	Chapter LXXXXXXX
172	Chapter LXXXXXXXI
173	Chapter LXXXXXXXII
174	Chapter LXXXXXXXIII
175	Chapter LXXXXXXXIV
176	Chapter LXXXXXXXV
177	Chapter LXXXXXXXVI
178	Chapter LXXXXXXXVII
179	Chapter LXXXXXXXVIII
180	Chapter LXXXXXXXIX
181	Chapter LXXXXXXX
182	Chapter LXXXXXXXI
183	Chapter LXXXXXXXII
184	Chapter LXXXXXXXIII
185	Chapter LXXXXXXXIV
186	Chapter LXXXXXXXV
187	Chapter LXXXXXXXVI
188	Chapter LXXXXXXXVII
189	Chapter LXXXXXXXVIII
190	Chapter LXXXXXXXIX
191	Chapter LXXXXXXX
192	Chapter LXXXXXXXI
193	Chapter LXXXXXXXII
194	Chapter LXXXXXXXIII
195	Chapter LXXXXXXXIV
196	Chapter LXXXXXXXV
197	Chapter LXXXXXXXVI
198	Chapter LXXXXXXXVII
199	Chapter LXXXXXXXVIII
200	Chapter LXXXXXXXIX

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

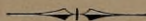
(Fortsättning från föregående sida.)

37.	Furstinnans smycke. Tvenne episoder ur enkedrottning Josephinas lif.	— 30.
38.	En konungasons öde. Skildringar ur Erik XIV:s sons lif.	— 40.
39.	Karl XV:s skyddsling. Berättelse.	— 60.
40.	Barrikadkämparne. Historisk-romantisk berättelse.	1: 75.
41.	De frivillige. Historisk-romantiska skildringar från danska kriget 1864.	2: 25.
42.	Fyrvaktaren på Moikepää. Berättelse från sista finska kriget.	— 75.
43.	Arvid Herner. Skildring ur Stockholmlifvet.	— 80.
44.	Snapphanen. Berättelse från Karl X Gustafs tid.	— 35.
45.	Björneborgaren. Berättelse.	— 50.
46.	Kosackflickan. Berättelse från sista finska kriget.	1: 50.
47.	Karl XII i Stralsund. Romantiserad Berättelse.	— 60.
48.	Gustaf IV Adolf och torparflickan. Berättelse.	— 50.
49.	Femte brigaden. Berättelse.	1: 50.
50.	Berättelser vid soldattorpet.	1: 50.
51.	Vid fältvakten.	— 60.
52.	Karl XII i klämman.	— 25.
53.	Stålnäs-Janne. Skizz från Engelbrekts befrielsekrig.	— 25.
54.	I Jungfrusund. Historisk-romantisk skildring.	— 30.
55.	Förrädarens lön. Berättelse från sista finska kriget.	— 30.
56.	Fredrik den stores snusdosa.	— 30.
57.	Gåfvor och gengåfvor. — "Hvar är katten?" Ett historiskt minnesblad.	— 25.
58.	På Faxehus. Historisk-romantisk berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	— 40.
59.	Den förste snapphanen. Berättelse för den svenska ungdomen.	— 40.
60.	Jetten på orrberget. Berättelse från Krabbefejden 1657.	— 75.
61.	Ölandskungen. En episod ur Karl X Gustafs lif.	— 50.
62.	Mälarens ros. Berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	— 50.
63.	"Bondpinan" på Rumlaborg. Romantiserad skildring från Engelbrekts befrielsekrig.	— 50.
64.	Klosterrofvet. Berättelse från Karl XII:s krig i Polen.	— 60.
65.	Taupadels dragoner. Romantiserad skildr. från 30-åriga kriget.	— 50.
66.	Mörarpspojken. Berättelse från Snapphanekriget i Skåne 1676.	— 50.
67.	Sandels Adjutant ("Kalle Burdus"). En episod från kriget i Westerbotten 1809.	— 35.
68.	Stäkets ros. Berättelse från Ryssarnes härjningar i Stockholms skärgård 1719.	— 35.
69.	En kunglig gåfva. Berättelse från Karl XI:s tid. Vedergällningen. Berättelse från Karl XII:s tid.	— 50.
70.	Fiskar-Anna. En öländsk berättelse.	— 35.
71.	En hjeltebragd. Romantiserad berättelse från trettioåriga kriget. Kalmar belägring 1611. Berättelse.	— 60.
72.	En svensk bondpojke. Berättelse.	— 60.
73.	En modig flicka. En episod från det Wiborgska gatloppet 1790.	— 50.
74.	Svarta regementet. Berättelse från trettioåriga kriget.	— 50.

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

(Fortsättning från föregående sida.)

75. Stålhandskes finnar. Berättelse från trettioåriga kriget.	— 50.
76. Bondekungen. Romantiserad skildring från Karl IX:s tid.	— 50.
77. Träskoregementet. Berättelse från Stenbocks krig i Skåne.	— 75.
78. Fogdens hämnd. Berättelse från Karl XI:s tid.	— 75.
79. En dugtig fiskarpojke. Berättelse från Karl XII:s tid.	1: —
80. Mingrelerflickan. Novell.	— 75.
81. Karl XII:s drabanter.	— 75.
82. Lotsens son.	— 60.
83. List mot list.	— 40.
84. Sista skottet.	— 40.
85. Skolmästaren i Schwedt.	— 30.
86. Oscar I:s löfte.	— 40.
87. Historiska småberättelser.	1: 50.
88. Bilder ur stockholmlifvet.	1: —
89. Mellan tullarne. Bilder ur stockholmlifvet.	— 75.
90. Sven Haraldssons äfventyr.	1: —
91. Landalapojkarne.	1: —
92. Bilder ur stockholmlifvet. II.	— 75.
93. Stockholmsbilder. III.	— 75.
94. Ur Historien och lifvet.	— 75.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

401023584

94.